

Bilten Sinode

**Službeno glasilo Sinode
Vrhbosanske nadbiskupije**

SADRŽAJ

Riječ urednika, <i>dr. Mario Bernadić</i>	4
Promišljanje uz temu „Brak i obitelj“ odgovori na drugu sinodsku anketu <i>dr. Mario Bernadić</i>	6
Nedostatak međuljudske komunikacije – problem za sebe, ali također uzrok i posljedica brojnih drugih problema <i>dr. Mario Bernadić</i>	14
Priprava za brak – ispružena ruka Crkve budućim supružnicima <i>razgovor s dr. don Tomislavom Mlakićem</i>	24
Obraćanje srca, molitva i svetost života kao temelj svih crkvenih nastojanja <i>razgovor s Mons. dr. Tomom Vukšićem</i>	28
Centar za savjetovanje vrhbosanske nadbiskupije <i>mr. psih. Sanda Smoljo</i>	38
Izveštaj o formiranju stručne grupe za brak i obitelj <i>Tajništvo sinode vrhbosanske nadbiskupije</i>	45

BILTEN SINODE – Službeno glasilo biskupijske Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Izdavač: Vrhbosanska nadbiskupija, Kaptol 7, BIH – 71000 Sarajevo

Nakladnik: Tajništvo Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Odgovara: Vinko kard. Puljić, nadbiskup Vrhbosanski

Glavni urednik: Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

Grafička obrada: Daniel Eror

Tisak: Ekološki glasnik d.o.o., Donja Lomnica kraj Zagreba

Naklada: 3000 primjeraka

***Napomena:* Besplatni primjerak za internu upotrebu sinodskih članova**

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani čitatelji,

predstavljamo treći broj Biltena Sinode, koji bi se mogao nazvati izvanrednim, pa samim tim i skraćenim brojem. Naime, on je prvenstveno predviđen da posluži kao radni materijal i svojevrsni orijentir pred drugi krug dekanatskih zasjedanja, koji će se održati 14. ožujka 2015. Uz to bi trebalo spomenuti i skoro održavanje dekanatskih susreta za svećenike po arhiđakonatima.

Drugi krug dekanatskih zasjedanja je planiran kao svojevrsni rezime na aktualnu sinodsku temu „Brak i obitelj“. Tijekom susreta, predstavnici župskih pastoralnih i ekonomskih vijeća bit će u prilici govoriti o sinodskim aktivnostima u svojoj župnoj zajednici, kao i o spomenutoj temi „Brak i obitelj“. U tom smislu, u trećem broju Biltena predstavljamo rezultate druge sinodske ankete, koja se bavila –upravo- navedenom tematikom. Generalno bi se dalo primijetiti da ljudi puno češće govore o samim problemima nego o načinima njihovog rješavanja. No, moguće je da nam ta datost pruža vrlo važnu sugestiju za naš daljnji rad. Naime, možda bi smo ubuduće trebali više govoriti o timskom radu, unaprjeđenju suradnje, kao i o uopće načinima rješavanja i svladavanja različitih problema, a ne toliko o problemima kao takvima. U svakom slučaju, predstojeći susreti, pored navedenih osvrta na dosadašnji sinodski rad, upravo imaju za cilj artikulirati i trasirati daljnji rad Sinode, kao i predstojeće aktivnosti koje ona po sebi podrazumijeva.

Spomenuli smo i dekanatske susrete svećenika po arhiđakonatima. Oni su zamišljeni prvenstveno kao interni svećenički susreti, na kojima će svećenici moći međusobno razgovarati o nekim temama, specifičnim i vezanim upravo za njih.

Nešto kasnije, za ljetno vrijeme, zajedno u suradnji s Katehetskim uredom Vrhbosanske nadbiskupije planiraju se i susreti s vjeroučiteljima. Sinoda na taj način pokazuje svoj slojeviti karakter. Ona ima za cilj obuhvatiti i prožeti sve strukture ove mjesne Crkve.

Riječ-dvije o radu Povjerenstva za pripremu Sinode: Povjerenstvo je do sada održalo četrnaest sjednica. Ono je u međuvremenu dobilo i neke nove članove. Mislimo tu na vlč. mr. Josipa Lebu, župnika u župi Presvetog Trojstva u Novom Sarajevu, te predavača na našem KBF-u, kao i na Katehetsko-Teološkom institutu u Mostaru. Tu je i fra Zdravko Andžić, župnik na župi Sv. Ilije – Zenica, kao i vlč. Josip Vajdner, glavni urednik Katoličkog tjednika te župnik na župi Sv. Leopolda Bogdana Mandića – Brijesće-Sarajevo.

U ovoj fazi Sinode planirano je uključivanje većeg broja članova u njezin aktivni rad. Pod ovim mislimo prvenstveno na osnivanje i rad *stručnih grupa*, koje će se preciznije i aktivnije baviti pojedinim temama. Prva osnovana stručna grupa je grupa za brak i obitelj. Njom predsjedava vlč. dr. Šimo Maršić, a pored njega za sada je tu još 6 članova.

U daljnjem radu Sinode će se nastaviti sa osnivanjem i drugih stručnih grupa, a to će određivati tematski prioriteti proizašli iz rada Sinode na terenu. U konačnici, stručne grupe bi trebale pripremati materijale i prijedloge za budući rad sinodskih skupština, koje opet po sebi predstavljaju vrhunac rada jedne biskupijske Sinode.

U Sarajevu, 13. veljače 2015.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik sinode

PROMIŠLJANJE UZ TEMU „BRAK I OBITELJ“ ODGOVORI NA DRUGU SINODSKU ANKETU

Poštovani župnici, župni vikari i pastoralni suradnici, redovnici i redovnice, katehisti i vjeroučitelji, župni pastoralni i ekonomski vijećnici, draga braćo i sestre!

Pod naslovom „promišljanje uz temu ‘brak i obitelj’“ predstavljamo presjek Vaših odgovora i promišljanja na drugi Sinodski upitnik, koji se upravo i bavio naznačenom temom Braka i obitelji. Radi se o Vašim odgovorima i prijedlozima koji su proteklih mjeseci pristizali na adresu Tajništva Sinode Vrhbosanske nadbiskupije. Ovdje predstavljamo rezultati druge sinodske ankete predstavljat će temelj za daljnji rad Sinode Vrhbosanske nadbiskupije. Stoga preporučamo da se o navedenim rezultatima razgovara u krugu župnih pastoralnih i ekonomskih vijeća, pa i šire. Odnosno, kao i u slučaju svake druge sinodske aktivnosti, bilo bi dobro o tome –barem okvirno– informirati i širi krug vjernika, tj. cijelu župnu zajednicu.

1. Priprava za brak: postojeća praksa:

- a. U većini slučajeva pastoralna priprava za brak se svodi na tzv. „Zaručnički ispit“, vezan uz administrativno popunjavanje „Postupka za ženidbu“. Uz to, župnici svakako potiču mladence da se ispovjedu prije samog čina vjenčanja.
- b. Mnogi župnici nastoje imati nekoliko susreta s mladencima prije samog vjenčanja. Tako da se ovdje već može govoriti o stanovitoj pouci i pripravi, a ne samo ispitu.
- c. U nekim dekanatima se provodi organizirana priprava za brak. Premda su ovi susreti vrlo dobro posjećeni, kao problem se može navesti to što traju samo jedan dan i što se organiziraju samo jedanput godišnje.

1.1. Priprava za brak: organizacijske i druge poteškoće

- a. Većina župnika je suglasna glede postojanja problema s pripravom za brak onih vjernika, koji zapravo više i ne žive na teritoriju matične župe. Ovdje

se uobičajeno radi o mladencima čiji su roditelji još uvijek tu, ali oni sami nisu. Ovi će se pojaviti kratko pred vjenčanje i na samom vjenčanju i to je manje-više sve... Prema iskustvu i saznanjima naših župnika, ovakvih mladenaca je danas jako velik broj.

- b. Neujednačenost kandidata za brak: neki parovi pokazuju dobro vladanje, solidnu poučenost u vjeri te dostatnu afektivnu zrelost; neki drugi parovi nemaju ništa od navedenoga. Stoga bi bilo i logično da je ovim drugima potrebna puno ozbiljnija priprava od onih prvih ...
- c. Termini i ekonomski faktor:
 - Danas mnogi mladi ljudi (kandidati za brak) rade u privatnom sektoru, mahom u trgovinama i kafićima. Na ovakvim mjestima se uobičajeno radi „od zvijezde do zvijezde“, kako radnim danom, tako i vikendom. S njima je teško planirati neki prikladan termin za pripravu, premda su ovakvi radišni ljudi po sebi obično zainteresirani i poučljivi.
 - S druge strane, postoji i značajan broj parova, gdje nitko ne radi (žive na račun svojih roditelja). Sa ovakvim parovima je počesto još teže planirati, jer ih karakterizira zabrinjavajuće velika apatija i manjak interesa za bilo što.
 - Dodatno, i za jedne i za druge bi se moglo postaviti ozbiljno pitanje, kako će oni uopće uspjeti organizirati svoj brak i život? ... S jedne strane, oni prvi imaju premalo zajedničkog vremena, dok su oni drugi naprosto zagušeni viškom slobodnog vremena!
- d. Neujednačenost pastoralne prakse: ispitanici su svjesni da će bilo kakva veća angažiranost na području bračnog pastorala zahtijevati veću ujednačenost pristupa pastoralne skrbi na našim župama. Naime, uzaludno je planirati nešto novo i bolje, dok postoje oni „pastoralci“ koji će i dalje sve raditi minimalistički i površno.

1.2. Neki konkretni prijedlozi glede priprave braka

- a. **Vrijeme trajanja priprave:** ispitanici ne preciziraju o kojem bi se ovdje točno vremenu trebalo raditi, ali suglasni su da bi to u svakom slučaju trebalo duže trajati od ovoga što imamo danas.

- b. **Uključivanje laika:** pored svećenika, koji bi se trebali prvenstveno fokusirati na duhovne i sakramentalne aspekte braka, u proces priprave bi bilo dobro uključiti i oženjene laike, jer su oni izgledno adekvatniji učitelji kad su u pitanju neki konkretni bračno-obiteljski problemi, kao i njihovo nadvladavanje.
- c. **Priprava voditelja:** voditelji predbračnog tečaja bi trebali i sami biti adekvatno poučeni i pripremljeni za ovu zadaću. Ovdje se radi o vrlo ozbiljnoj stvari, i stoga se ne može dopustiti nekakav pristup na temelju našeg općeg znanja. Zapravo, ovdje se ne aludira toliko na znanje, koliko na umijeće animacije i vođenja grupe ...
- d. **Prijedlog tema za predbračni tečaj:**
- Definicija braka;
 - Duhovna dimenzija i sakramentalnost braka;
 - Razlozi ulaska u brak;
 - Očekivanja od braka;
 - Nadvladavanje bračnih nesuglasica;
 - Otvorenost prema životu: bračna zajednica kao pretpostavka obiteljske zajednice;
 - Izgrađivanje svijesti o važnosti zajedničke obiteljske molitve;
 - Upoznavanje sadržaja i smisla obreda vjenčanja;
 - Isticanje važnosti zajednički provedenog vremena unutar obitelji;

2. Sklapanje ženidbe – poteškoće:

- a. **Termine diktira netko drugi:** Mladenci danas ne planiraju vjenčanje počevši od župnika i Crkve, nego počevši od rezervacije svadbenog salona. Kad se ovo rezervira, župnik se dovodi pred gotov čin. Od njega se očekuje da bezuvjetno prihvati ponuđeni termin. Kako se danas vjenčanja planiraju većinom u ljetno vrijeme, tako župnici na većim župama –u to vrijeme- imaju nekada i tri vjenčanja subotom, ali također i nedjeljom. S obzirom da u te dane na župi ima i puno drugih – redovitih zbivanja, teško je raditi na unaprjeđenju samog čina vjenčanja.

- b. **Visoki materijalni standardi:** Vjenčanja su postala stvar društvenog prestiža i u tom smislu su nametnuti visoki i skupi standardi. Sve to zadaje često velike brige, kako mladencima, tako i njihovim roditeljima i kumovima. Stoga se čini kako oni u periodu prije vjenčanja najmanje razmišljaju o svome budućem zajedničkom životu. Prioriteti su posve materijalne prirode...
- c. **Neprikladno odijevanje:** počesto je to mladenka, ali i ostali uzvanici...
- d. **Alkoholiziranost i neprikladno ponašanje svatova;**
- e. **Razuzdanost popratnog slavlja;**
- Tri posljednje točke stavljaju župnike i svećenike pred teške dileme:** ponekad nisu sigurni da li je uopće moralno dopustiti takvim ljudima da uđu u crkvu...

2.1. Sklapanje ženidbe - prijedlozi:

- a. **Nužno je raditi na promijeni prioriteta:** Da bi počeli poimati vjenčanje kao jedan duhovan i svet čin, ljudi će prvo morati prestati promatrati isto kao jedan materijalistički i razuzdan čin; ovo dvoje se jednostavno međusobno isključuje; zbog toga bi se predbračni tečaj trebao baviti i samim činom vjenčanja;
- b. **Nužnost izgradnje jedinstvenog crkvenog stava o ovim pitanjima:** Svakom vjerniku, na svakoj župi unutar naše nadbiskupije trebalo bi se jasno dati do znanja da neke stvari ne idu u crkvu i da tu ne smije i ne može biti iznimke. To bi značilo da je ćudorednost svetih čina puno lakše održavati ukoliko su ona opća mjesta unutar vjere i kulture jednoga naroda, a ne tek sporadična iznimka na kojoj inzistira nekolicina tradicionalno i konzervativno usmjerenih svećenika;
- c. **Nužnost preraspodijele termina vjenčanja:** vjenčanja bi se trebala obavljati ravnomjerno kroz cijelu godinu, ili barem u vrijeme kad to odgovara župnicima i njihovim suradnicima. Uglavnom, čini se neprihvatljivom sadašnja situacija, u kojoj netko drugi –mimo Crkve- diktira događanja u samoj Crkvi.

3. Praćenje braka

- a. U nekim našim župama već postoje pokušaji okupljanja bračnih parova na Misama za bračne drugove, no s polovičnim uspjehom. Naime, tu se pojavljuju uglavnom samo oni supružnici, koji već uobičajeno idu zajedno na Sv. Misu. One druge je teško dozvati i motivirati. Zato se pitanje praćenja braka u konačnici isprepliće s nekim temeljnim pitanjima i izazovima „nove evangelizacije”: Naime, kako ponovno privući Crkvi one koji su se od nje udaljili?
- b. **Praćenje nezakonitih brakova:** ispitanici primjećuju sve veći broj građanskih brakova u svojim sredinama, pri tome čak i u tradicionalnim kršćanskim sredinama. Ovdje se često radi o mješovitim ženidbama ... Pored ovakvih slučajeva, primjećuje se povećana učestalost slučajeva kohabitacije (sparivanje, „divlji brak“). Također, sve je više jednoroditeljskih obitelji, kao i obitelji onih, koji su ponovno vjenčani ... U konačnici, Crkva bi trebala osmišljavati puteve i do ovakvih –uglavnom- marginalnih vjernika. Oni se ne bi smjeli promatrati isključivo kao prijestupnici, nego kao i žrtve i patnici svoga vlastitog stanja;
- c. **Praćenje braka i obitelji kao jedan od prioriteta Crkve u XXI. stoljeću:** Papa Franjo: „Crkva će svoje članove – svećenike, redovnike i vjernike laike – morati uvesti u to ‘umijeće praćenja drugoga’, kako bi svi naučili izuti svoje sandale pred svetim tлом drugoga (usp. Izl 3,5). Ritam toga praćenja mora biti odmjeren i ohrabrujući, odražavajući našu bliskost i pogled pun poštovanja i suosjećanja, koji ujedno ozdravlja, oslobađa i potiče rast u kršćanskom životu” (Evangelii Gaudium, 169).

4. Formacija svijesti o vrijednosti života

- a. Naši vjernici često nemaju adekvatan stav prema pobačaju, jer im nedostaje adekvatna poučenost u tom smislu. Otprilike, oni znaju da je to nešto što Crkva zabranjuje, ali također znaju kako civilno društvo to tolerira.

- b. O ovome treba više govoriti u propovijedima i crkvenim medijima. Također, moguće je na župama organizirati predavanja na ovu temu.
- c. U tom procesu potrebno je naglašavati osobito dvije stvari:
 - Nerođeno dijete je pravo i živo ljudsko biće;
 - Pobačaj uzrokuje teške duhovne i psihološke posljedice kod onih žena, koje ga izvrše;

5. Trezvenost i sloboda od poroka

- a. Pored „tradicionalnih” ovisnosti danas se sve više može čuti o nekim novim ovisnostima, kao što su ovisnost o društvenim mrežama, video igricama i „sapunicama“. Premda se ove nove ovisnosti čine bezazlenima u odnosu na one „stare“, primjetno je da dugoročno imaju negativan i razoran učinak po naše obitelji.
- b. Ovisnost je vrlo složen i dugoročan problem, jer pored angažmana cijele zajednice zahtijeva i dobru volju te čvrstu odluku o popravku kod samog ovisnika, a ovo potonje često nedostaje. Osim toga, ovisnici su skloni negiranju, ili barem umanjivanju svoga problema. Pri tome se počesto čini da su u tome iskreni, odnosno, da oni stvarno vjeruju u to da nemaju problem, ili ako već imaju, da je problem izrazito mali.
- c. Alkoholizam se još uvijek navodi kao najučestalija ovisnost na našim prostorima. On pogađa gotovo podjednako sve društvene slojeve i dobne skupine. Tako se –nažalost- sve češće govori i maloljetničkom alkoholizmu u našim sredinama. Alkohol je kod nas lako dobavljiv i društveno je integriran. Ovo potonje se čini osobitim problemom. Naime, ponuditi gostu alkoholno piće u bilo koje doba dana ili noći, te u bilo kojoj prilici, kod nas se tradicionalno uračunava u uzorno domaćinsko ponašanje. Stoga, mnogi ispitanici i smatraju da će se kod nas morati raditi na promjeni opće društvene klime i stava prema alkoholu.

5.1. Što bi mi kao zajednica vjernika mogli učiniti?

- a. Neki ispitanici pozivaju na molitvu i post po našim župama, s nakanom nadvladavanja svih ovisnosti. Pored pozitivnih duhovnih učinaka, na ovaj način bi se vjericima skrenula i pozornost na stvarno postojanje problema, kojeg očito nisu dovoljno svjesni.
- b. Dugoročno, trebali bi smo zauzeto raditi na izgradnji klime povjerenja. Ovako, dok kod ljudi postoji snažan strah od „žigosanja“, oni će se teško otvarati, priznavati problem, te tražiti pomoć.

Dodatak: Psihologija nikada ne gleda na ovisnost kao na stvarnu čovjekovu potrebu: po Franklu ljudi posežu za ovisnostima u pokušaju nadvladavanja egzistencijskog vakuma (osjećaj dosade i besmisla, povezan opet s nedostatkom umijeća osmišljavanja novonastalog viška slobodnog vremena kod modernog čovjeka). S druge strane, Freud je u porocima vidio nesvjesno samokažnjavanje čovjeka zbog osjećaja vlastitog neuspjeha (kompleksi). I jedno i drugo sugerira to kako neka uobičajena borba protiv poroka zapravo liječi samo posljedice, ali ne i njihove uzroke. Tomu naprotiv, ovisnicima se treba pomoći u potrazi za istinskim i pozitivnim vrijednostima, koje su sposobne njihov život učiniti doista sretnim i smislenim.

6. Odgoj djece

- a. Prije nego što se nešto počne raditi na kvaliteti samog odgoja, nužno je prvo obratiti pozornost na kvantitetu samog odgoja. Naime, ispitanici u ovom smislu redovito primjećuju, da danas nije prikladno postavljati pitanje „kako se djeca odgajaju“, već prije „da li se uopće odgajaju“? Nažalost, uočljivo je da mnogi roditelji danas ne posvećuju dovoljno pažnje djeci i to zbog –upravo- već navedenih razloga. Zauzeti su nekim svojim potrebama i umjesto da s djecom rade i razgovaraju, nasade ih pred kompjuter ili TV prijemnik, te ih na taj način uče vlastitim nezdravim navikama. Kako je već ranije bilo rečeno -kod prijedloga tema za predbračni tečaj- izuzetno je važno poticati mlade obitelji da zajednički provode što više vremena.

- b. Problem modernog odgoja je stoga dio jedne šire lepeze problema, koji se moraju rješavati, kako partikularno, tako i u cjelini. Pri tome, trebalo bi se raditi na jačanju trokuta: Crkva – obitelj – škola;

7. Molitva u obitelji

- a. I ovdje stojimo na tragu već spomenutih problema. Zajednička obiteljska molitva po sebi predstavlja jedan segment zdrave obiteljske komunikacije. Kako ova komunikacija kod naših obitelji sve više nedostaje, tako ujedno počinje izostajati i praksa zajedničke molitve. Najčešće opravdanje je ono „da se za to nema vremena“, a vjerojatno već znamo gdje i kako nestaje to vrijeme.
- b. Isticanje važnosti zajedničke molitve bi trebalo biti sastavnim djelom pripreve za brak.
- c. U ovom smislu, Crkva bi trebala osmišljavati i neke druge kampanje, kojim bi se kod naših vjernika potakla zainteresiranost za zajedničku molitvu.

U Sarajevu, 19. siječnja 2015.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik sinode

NEDOSTATAK MEĐULJUDSKE KOMUNIKACIJE – PROBLEM ZA SEBE, ALI TAKOĐER UZROK I POSLJEDICA BROJNIH DRUGIH PROBLEMA

Iščitavajući rezultate dosadašnjih dvaju različitih sinodskih anketa, pokušali smo pronaći moguća poklapanja, odnosno ona mjesta koja bi se učestalo ponavljala.

Govoreći o problemima, pronalazimo slijedeća zajednička mjesta, tj. stvari i ponašanja: *materijalizam, individualizam, defetizam i apatiju*, te generalni nedostatak dobre *međuljudske komunikacije*.

Govoreći o pozitivnostima, pronalazimo čestu *želju za promjenom*, koja opet proizlazi iz svijesti i uvjerenja da stvari mogu i moraju biti puno bolje nego što jesu. Nažalost, ovu želju pronalazimo kao *učestalu*, ali ne i kao *općenitu*, jer kako već rekosmo, među nama je puno one problematične *apatije* i *defetizma*, dakle, upravo onih raspoloženja koja na promjene gledaju kao na nešto potrebno, ali ne kao i na nešto realno ostvarivo.

Zato bi mogli govoriti i o posve novom, dodatnom problemu, koji bi se upravo mogao na paradoksalan način nazvati *problemom preuveličavanja problema!* Neki kao da ne misle više „da su problemi tu da bi ih zajednički rješavali“. Ne, oni bi radije konstatirali „da su problemi tu da bi zbog njih bespomoćno i trajno patili“.

Kultura odbacivanja

Nedavni govor pape Franje prilikom njegovog susreta sa stranim diplomatima u Vatikanu 12. siječnja 2015., pruža – vrlo moguće – jedan sasvim novi vidik na učestale probleme današnjice. Naime, tom zgodom papa Franjo je govorio o svojevrsnoj *naravi odbacivanja*, koja čovjeku prijeći da gleda na drugog čovjeka kao na brata i partnera, te ga – naprotiv – radije promatra kao konkurenta i neprijatelja: „Postoji narav odbacivanja koja nas povezuje, koja nas navodi da bližnjega ne promatramo kao brata kojeg treba prihvatiti, nego ga ostavljamo izvan našega osobnoga životnoga obzora, pretvarajući ga radije u konkurenta, u podložnika kojim ćemo vladati. Riječ je o mentalitetu koji stvara onu kulturu odbacivanja koja ne šteti ništa i nikoga: od stvorenja do ljudskih bića, pa čak i do samoga Boga.

Iz nje se rađa ranjeno čovječanstvo, uvijek razdirano napetostima i sukobima svake vrste“.¹

Zanimljivo je da papa identificira spomenuti mentalitet odbacivanja kao fundamentalni problem čovječanstva, bez obzira na mjesto i vrijeme događanja. Od toga mentaliteta je patio kralj Herod kad je dao pobiti veliko mnoštvo nevine dječice iz straha od nadolazećeg mesijanskog Kralja nad kraljevima, ali također, od istog mentaliteta su patili i teroristi koji nedavno u Pakistanu pobiše više od stotinu nedužne dječice. Slično se može reći i za „pariške teroriste“, kao i za druge nebrojene aktere ostalih oružanih konflikta u današnjem svijetu. Međutim, isti mentalitet pogađa i civilizirane zemlje Zapada, čija zakonodavstva u zadnje vrijeme opetovano izglasavaju kontraverzne zakone, koji po sebi sustavno slabe klasičnu obitelj, a jačaju nekakve nekonvencionalne oblike suživota. Potonjima papa stavlja još puno toga na dušu: nebriga za siromašne i ratom pogođene zemlje, nebriga za područja pogođena raznim epidemijama, nebriga za prosperitet mladih u vlastitim zemljama, a tu je i siloviti globalizacijski pritisak kojim se pokušava proizvesti stanovita neprirodna *jednobraznost* u svijetu, pri čemu se zatiru kultura i identitet pojedinih naroda. Naravno, ovaj mentalitet ne pogađa samo – tako da kažemo – „velike igrače“, tj. ratnike, političare, gospodarske i bankarske moćnike. Naprotiv, ista stvar na svoj način pogađa i običnog prosječnog čovjeka koji više ne želi radati i podizati djecu te koji svoje stare i nemoćne protjeruje u staračke i slične domove.² Bez obzira na to što se svaki od navedenih slučajeva naoko čini različitim, u krajnjoj mjeri svi su oni protkani istim mentalitetom odbacivanja; onim mentalitetom koji na druge ljudske živote gleda konkurentski i neprijateljski, a ne na bratski i partnerski način.

Spomenuti vidik do temelja ogoljava prividno sređenu pozornicu svijeta, u stvarnosti satkanu od učestale primjene sumnjivog načela „dvostrukih aršina“. Jednostavno, ljudsko društvo računa sa odbacivanjem, s tim da neke vrste odbacivanja ipak promatra kao štetna i opasna, te ih takvima i označava, dok većinu drugih oblika odbacivanja prihvaća, te im u skladu s tim daje afirmativna i pozitivna imena. Usvojene društvene konvencije nadalje će stvoriti čvrste standarde „normalnog“ ponašanja, koje će kasnije biti jako teško osporit.

¹ Preuzeto od R. Rimić, Kultura odbacivanja podriva želju naroda za mirom, u: Glas Koncila 3 (2117) I 18.1.2015.

² Usp. Isto;

Nitko nije imun

U Poslanici Korinćanima apostol Pavao progovara o postojanju različitih darova koji dolaze od istog Duha Božjega:

„Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće. Doista, kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela iako mnogi, jedno su tijelo - tako i Krist. Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni. Ta ni tijelo nije jedan ud, nego mnogi. Rekne li noga: 'Nisam ruka, nisam od tijela', zar zbog toga nije od tijela? 'Nisam oko, nisam od tijela', zar zbog toga nije od tijela? Kad bi sve tijelo bilo oko, gdje bi bio sluh? Kad bi sve bilo sluh, gdje bi bio njuh? A ovako, Bog je rasporedio udove, svaki od njih u tijelu, kako je htio. Kad bi svi bili jedan ud, gdje bio bilo tijelo? A ovako, mnogi udovi - jedno tijelo! Ne može oko reći ruci: 'Ne trebam te', ili pak glava nogama: 'Ne trebam vas'. Naprotiv, mnogo su potrebni udovi tijela koji izgledaju slabiji. A udove koje smatramo nečasnijima, okružujemo većom čašću. I s nepristojnima se pristojnije postupa, a pristojni toga ne trebaju. Nego, Bog je tako sastavio tijelo da je posljednjem udu dao izobilniju čast da ne bude razdora u tijelu, nego da se udovi jednako brinu jedni za druge. I ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi. A vi ste tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi“ (1 Kor 12, 4-27).

Zašto Pavao ovako snažno i opetovano naglašava činjenicu o različitim darovima koji proizlaze iz istog Duha, te također ono da su kršćani nešto kao različiti udovi jednog te istog *otajstvenog Tijela*? Pavao ovako govori jer je kršćanima Korinćanima zajednice po ovome pitanju nešto očito bilo nejasno. Naime, iz prethodnog tijeka Poslanice uočljivo je da su se u spomenutoj zajednici pojavile brojne podjele, a jedna od podjela je bila i ona između različitih crkvenih službi i staleža. Uz to je išla i podjela između „karizmatika“ i drugih – tako da kažemo – racionalnijih vjernika. Pri tome su očito svi bili uvjereni da je njihov put onaj pravi put, i da je baš njihov način onaj pravi način, dok je sve ono ostalo izgledalo kao

pogrešno, ili barem kao nepotrebno. Tomu nasuprot, Pavlovo mišljenje je jednostavno i objedinjavajuće. Svi ti darovi, putevi, načini i službe su nadahnuti istim Izvorom i svi kao takvi služe izgradnji nečeg većeg i uzvišenijeg.

Cijela ova zgoda je od izuzetne važnosti jer nam govori o tome da nas samo obraćenje ne oslobađa od one elementarne ljudske subjektivnosti i skučenosti. A ove, ukoliko se ne radi na njima, lako prerastaju u agresivnost i oholost. Zbog toga bi za Pavla bilo sasvim jasno da kršćansko obraćenje ne predstavlja kraj duhovnog puta za nekog čovjeka, nego tek sami početak. U tom smislu Pavao opominje svoga učenika, tada već i biskupa, Timoteja da novoobraćenike ne treba rediti za svećenike, i to upravo iz razloga da se ovi potonji ne bi uzoholili.³

Ne biti bolji od drugih, nego biti tu za druge

Nisu samo novoobraćenici skloni da zamjene „drvo za šumu“. Ponekad se to događa i „naprednim“ kršćanima. U tom smislu navodimo slijedeću zgodu: „Jedna istinita zgoda govori o tome kako je u jednoj biskupiji biskupijski vizitator dobio zadatak da posjeti ženski kontemplativni samostan, u njemu provede određeno vrijeme te na kraju biskupu izloži svoje mišljenje o samostanskom životu. Samostan je bio na glasu svetosti i sestre koje su u njemu živjele provodile su intenzivan duhovan život. Na iznenađenje mnogih, biskupijski vizitator u svome izvještaju napisao je i ovo: „*One su čiste poput anđela i ohole poput đavola!*“ Očigledno su sestre veliki duhovni napor posvetile moralnoj čistoći. Nastojale su izbjegavati površne razgovore i šale, trudile su se oduprijeti nečistim mislima, gospodarile su svojom spolnošću, ali ovakva duhovna askeza vodila ih je prema svojevrsnoj oholosti u kojoj su očigledno mislile da su bolje od drugih te da ih zbog toga Bog više voli. Zaboravile su da bit duhovnog života nije u tome da budemo bolji od drugih, nego da budemo za druge. Hvalile su se pred Bogom kako su čiste, a zaboravile su se približiti i zavoljeti nečiste kako bi i oni osjetili ljepotu čistoće. U konačnici, bile su sami sebi dostatne i uživale u lažnoj svetosti.“⁴

³ „Starješina ne smije biti novoobraćenik da se ne bi uzoholio te pao pod đavlovu osudu“ (1 Tim 3,6).

⁴ Preuzeto od vlč. D. Matošević, Blago čistima srcem, oni će Boga gledati, Portal mladih Zagrebačke nadbiskupije, <http://www.pastoralmladih.hr/Oaza/Promisljaj-srcem/Blago-cistima-srcem,-oni-ce-Boga-gledati.aspx>, Stanje: 3. veljače 2015.

Međutim, ne odluta ponekad s pravog puta samo neki samostan, bogoslovija, ili čak cijela biskupija. Tomu naprotiv, po katkad se to dogodi cijeloj jednoj kršćanskoj epohi. U tom smislu papa Benedikt XVI. oštro označava povijest kršćanske *eshatologije* kao povijest otpada. Nekako se dogodilo da se radosni ranokršćanski „Maranatha“ (dođi Gospodine) s vremenom izrodio u strašni srednjovjekovni „dies irae“ (Dan gnjeva). Papa se zatim osvrće i na *pučke misije* 19. i 20. stoljeća, te na njihov pobožni moto „spasi dušu svoju“. Upravo u ovom motu on vidi izraz jednog *individualiziranog* i samim tim *reduciranog* kršćanstva, unutar kojeg pojedinac čvrsto računa prvenstveno sa spasenjem samog sebe. Pitanje spasenja drugih ljudi, kao i spasenje svijeta u ovom kontekstu postaje trivijalno, premda je upravo ovo potonje ono što bi se moglo označiti kao esencijalno za Kristovu poruku spasenja.⁵

Ja se svakako ne bi dalje sam upustio biti prosuditeljem i tužiteljem nad ostavštinom pojedinih epoha povijesti Crkve. Puno bi radije govorio o perspektivi specifičnih zahtjeva jednog vremena. Crkva je oduvijek imala dobre razloge da u nekom vremenu stavlja onakve naglaske, kakve je već stavljala.⁶ Sukladno tome, današnja Crkva uočava da ona neće moći odgovoriti zahtjevima i izazovima ovoga vremena na temelju spomenutog individualiziranog kršćanstva 19. i 20. stoljeća. Tomu naprotiv, Crkva danas raspoznaje da se nalazi u situaciji sličnoj kao Crkva apostolskih vremena. Stoji izložena na vjetrometini jednog bezbožnoga društva, ali pri tome više ne vidi smisla da se pred istim skriva i sklanja, već se – upravo suprotno – osjeća pozvanom da uđe u taj i takav svijet te da ga preobrazi Kristovom naukom, jer to i jeste njezino izvorno poslanje, ne da bude statična i začahurena Crkva, nego da bude otvorena i misijska Crkva.⁷ A da bi to bila u stanju i učiniti, ona će trebati sama unutar sebe sprovesti jednu opsežnu duhovnu obnovu te poraditi na čvršćoj

⁵ Usp. Benedikt XVI., *Eschatologie*, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg, 2007., Str. 20-21.

⁶ Na primjer, po francuskom filozofu kulture M. Foucaultu prijetnje paklom od strane srednjovjekovne Crkve utjecale su pozitivno na razvoj moralne odgovornosti kod surovih i neukih žitelja srednjovjekovne Europe – većinom, brzopleto pokrštenih barbara. Današnji Europljanin se počesto užasava ovakvih prijetnji i predodžbi, ali upitno je da li bi se njegov osjećaj za univerzalnu pravdu tako dobro formirao, da u prošlosti navedenih prijetnji nije bilo. Zato, gdje drugi vide sablazan, Foucault vidi „ars artium“ – nenadmašnu umjetnost vladanja i discipliniranja. Usp. O. Fuchs, *Das Jüngste Gericht*, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg, 2007. Str. 62-67.

⁷ O ovome je već bilo više govora u prvom broju Biltena Sinode: Usp. M. Bernadić, *Odjeci jubileja – poticaj za novu evangelizaciju*, Bilten Sinode, God. I., Br. 1. (2013.), Str. 18-24.

izgradnji svog nutarnjeg zajedništva.

Biti tu za druge, ali...

Vratimo se još malo onim prečistim, ali itekako oholim sestrama. Naime, one same svakako nisu izmislile ono specifično kršćansko odvajanje od svijeta poradi stjecanja osobnog savršenstva. Monaštvo, u svojim različitim oblicima staro je skoro koliko i samo kršćanstvo. Dakle, izgleda da su neki kršćani vrlo rano shvatili da je unutar ovoga svijeta vrlo teško biti i ostati čist, pa makar pri tome obnašali i časnu apostolsku zadaću. Također, njihov zahtjev za izdvajanjem nije jednostavno osporiti, već poradi nemanjkavosti „Sensus fidelium-a“ (univerzalni osjećaj vjere koji se kršćanima ulijeva po krštenju). Tako bi trebalo iznova promisliti onu tezu „da mi nismo ovdje da bi bili bolji od drugih, nego da bi bili za druge“. Jer kad si tu za druge, prije ili kasnije ćeš vjerojatno postati njima sličan, pa više i nećeš biti tu za druge, nego za samog sebe i za svoje sebične interese, baš kao što su i oni drugi tu poradi toga. S druge strane, ako se povučesh radi mira i savršenstva svoje duše, kako smo već vidjeli, zatajit ćeš onom pozivu da ideš po svem svijetu i naviještaš evanđelje (usp. Mt 28,19). Sve nas ovo vodi prema očitoj potrebi stvaranja jedne zdrave ravnoteže u kršćanskom životu; prema usklađivanju onog „biti odvojen od svijeta“, te istovremeno biti uronjen u njega. Danas uviđamo da nam je itekako potrebna jedna oaza sklada i mira u našem životu; jedna čvrsta hrid usred nemirnih i hirovitih voda života, sretno utočište gdje se liječe rane i skuplja snaga za nove duhovne izazove.

Kako do bolje komunikacije?

Sada se vraćamo tamo odakle smo i počeli... samom naslovu ovoga teksta. Govorili smo o narušenoj komunikaciji kao o problemu za sebe, ali i kao uzroku te posljedici brojnih drugih problema. Na primjer, ako kažemo da današnja prosječna obitelj više nema vremena ni za što pametno, jer su im televizija, kompjuter i mobilni telefoni ukrali svo vrijeme, mi olako zaključimo da je uslijed opterećenosti modernom tehnikom došlo do slabljenja zdrave obiteljske komunikacije. No, zašto je uopće došlo do takve i tolike tehnološke dominacije nad životima ljudi? Da li su ljudi možda prije toga savršeno međusobno komunicirali, te bili sretni jedni s drugima? Teško da jesu! Upravo suprotno, mi danas i bježimo često u zagrljaj tehnike, jer pokušavamo izbjeći *toksičnu* (otrovnu) komunikaciju koja vrebna na svakom koraku: netko te stalno pokušava uvjeriti da je baš on u pravu, a i ti

njega isto to, samo sa svoje strane; netko te stalno omalovažava i to te žalosti, ali niti nečije nekritičko ulagivanje ti ne ispunja dušu. Grube riječi, oštre riječi... verbalni udarci ispod i iznad pojasa, „sočne“ psovke te suhonjavi isprazni razgovori o nečemu o čemu ste već sto puta razgovarali... Netko ti je zanimljiv, ali zanimljivi su svima zanimljivi, pa oni uglavnom i nemaju vremena... s druge strane, oni dosadni kao da imaju svo vrijeme ovoga svijeta i to samo za tebe... Moglo bi se ovako još dugo nabrajati, ali uglavnom, u nešto sam skoro pa potpuno uvjeren: TV – prijemnik, kompjuter i mobilni telefon nisu nešto poput one zmijske iz zemaljskog raja, koja je nepozvano došla te ukrala ljudima blaženstvo savršene sreće. Ovi su modernom čovjeku više nešto kao pojas za spašavanje. Ali i pojas za spašavanje može samo privremeno spašavati... On je tu samo da te pridržuje sat-dva iznad nemirne vode, dok te ne izvuku na suho, ili dok se sam ne izvučješ. Slično kažu i za TV-prijemnik: ne bi se trebao gledati više od sat i pol dnevno!

Uvjeren sam da do dobre komunikacije neće doći samim tim što će ljudi pogasiti svoje televizore, kompjutere i mobilne telefone. Međutim, takav trenutak bi bio dobra prilika za poraditi na samom sebi, kao i na odnosima s bliskim ljudima. Jer, ovdje se susrećemo s dosta ozbiljnijim problemom; s mentalitetom odbacivanja; sa „starim Adamom“ koji još uvijek duboko ukorijenjen živi u nama. Ili jednostavnije rečeno, ovdje se susrećemo sa svim onim što nam prijeći da istinski prihvaćamo te da sami budemo prihvaćeni.

Virtualna oaza

Kada kažemo da je moderna tehnika preokupirala ljude, tada ne mislimo da su ljudi na putu da se i sami pretvore u strojeve. Jer tehnika nije tu da bi zadovoljavala ljudske potrebe sama po sebi; svojim čipovima, otpornicima, kondenzatorima i sl. Tomu naprotiv, tehnika je tu da nas povezuje s ljudima, ali na jedan sasvim drugi način nego u stvarnosti. Npr. na televiziji su manje-više svi lijepi, dotjerani i nasmijani. Ono što pričaju unaprijed je pripremljeno i dobro razrađeno. S druge strane, čovjek može zaviriti i kako je negdje na ratištu, ili opet, kako se sirotinja pati u nekoj zemlji „trećeg svijeta“. Dakle, sve to možemo promatrati s jedne sigurne udaljenosti, iz topline svoga doma, bez značajnijeg rizika po fizičko zdravlje i vlastitu emotivnu stabilnost.

S druge strane, brzorastući fenomen „društvenih stranica“ omogućuje čovjeku izravno druženje, ali na jedan virtualan način. O tome se već pričaju i vicevi, ali zbilja se sve češće

može uočiti slijedeće: Grupa prijatelja sjedi na kavi i pri tome nitko s nikim ne razgovara nego svi gledaju u svoje mobilne telefone i nešto tipkaju. Zapravo, oni svi pričaju s nekim, ali preko „društvenih stranica“, dok „živa“ komunikacija s ljudima iz blizine izostaje. Pitali smo se zašto je ljudima danas interesantnije razgovarati s nekim na daljinu, nego s nekim iz blizine? Pa vjerojatno iz već spomenutih razloga: Vjerojatno da im indirektna komunikacija pruža stanoviti osjećaj sigurnosti. Pri tome se različiti ljudi ponašaju na različite načine, ali u konačnici svi su očarani „milinom“ distance. Oni agresivni mogu pričati i „lajat“ što god požele, bez bojazni da će se susresti sa izravnim gnjevom onih koje su povrijedili. S druge strane, oni fini i bojažljivi ljudi mogu ove prve vrlo jednostavno uz dva-tri klika „mišem“ zablokirati, odnosno, trajno protjerati iz svoga malog virtualnog svijeta. I tako, na kraju, ispade kako bi ono narod rekao: „Vuk sit, a ovce na broju“!

Brzorastući fenomen društvenih stranica uopće ne treba olako shvaćati. Ne samo zbog toga što se danas svaka peta rastava braka dešava upravo zbog potonjih; nego prvenstveno zbog toga što ove stvari polako, ali sigurno čovjeka izvlače iz objektivne stvarnosti. A da će sve to i dalje napredovati, govori i brzorastuće mišljenje kako je upravo virtualni svijet istinska čovjekova sudbina. Pod *virtualnom stvarnošću* podrazumijevamo tehnologiju koja se nalazi još u povojima, ali koja će biti kadra u narednim desetljećima doslovno izokrenuti naglavačke svijet kakav danas poznajemo. Uz pomoć cijele serije tjelesnih priključaka čovjek će se moći sa svim svojim čulima uključiti u jedan virtualni kompjuterski svijet. Neodoljiva privlačnost toga svijeta za čovjeka pokazuje se u mogućnosti da će se isti moći uređivati u potpunosti po vlastitom ukusu. Dakle, on ili ona će moći postati ono što žele biti, u okruženju kakvog žele i s ljudima, opet, po svom izboru. Naravno, neki se već pitaju, što će se dogoditi kada jednog dana u virtualnoj stvarnosti dođe do težih tehničkih smetnji? Kakvo li će to biti bolno otrežnjenje za sirotog malog „Stvaratelja“ s hrpom žica na glavi ...

Lov na poštovanje

Mišljenja sam da bi se također mogla uspostaviti tijesna veza između loše komunikacije te prevladavajućeg materijalizma današnjeg vremena. Tako bi smo nešto mogli reći s popriličnom sigurnošću: većina ljudi mašta o tomu da postanu bogati, ali pri tome je vjerojatno da nema nikoga tko bi želio biti bogatašem na pustom otoku. Biti sam sa svojim silnim milijunima - to svakako nema nikakvog smisla. Zato bi smo i mogli reći da ova

sumanuta želja za bogatstvom i nije čovjekova osobna potreba, nego čovjekova *socijalna* potreba. On želi biti bogataš, ali bogataš među ljudima, po mogućnosti siromašnijim od njega samoga. I što je tu smisao? Svatko iole normalan zna da pare ne mogu kupiti ljubav. Ljubav doduše ne mogu, ali mogu kupiti naklonost, pokornost i poštovanje. Premda ovdje nedostaje jedna dublja i ozbiljnija analiza, svejedno mislim da smo s dosad rečenim nabasali na zadnji temelj jednog *vulgarnog materijalizma*: Razočaran ljudima i međuljudskim iskustvima čovjek počinje maštati o bogatstvu, ali ne da bi ga bogatstvo samo po sebi utješilo, nego da bi stekao „povoljniju“ poziciju naspram drugih ljudi, i sve to kako više ne bi mogao biti povrijeđen i razočaran. U konačnici dolazimo do onog stava: „Ne morate me ljubiti, ali morat će te me poštivat“! I još dodatno: „Morat će te biti uvijek ljubazni prema meni ... sa osmijehom me dočekivat i ispraćat ... grčevito će te se boriti za moju naklonost, a ako se ja sam pri tome nešto o vas ogriješim, svakako će te mi preko toga šutke preći“.

Međutim, čak i kad mu pođe za rukom da stekne bogatstvo, čovjek će se vjerojatno pitati, da li je pri tome ipak više dobio ili izgubio. Kako to jednom reče slavni i prebogati američki glumac i komičar Jim Carrey: „Želim iz svega srca da svi ljudi na svijetu postanu bogati i slavni kako bi se svi konačno uvjerali da to nije rješenje“!

Prema rješenju

Jedna psihološka maksima uvijek vrijedi za sve čovjekove nutarnje probleme, zablude, konflikte i nelogičnosti: „Svijest o postojanju problema predstavlja već polovicu njegovog rješenja“! Ako pri tome – dodatno – budemo svjesni što sve nije i ne može biti rješenje, vjerojatno ćemo ostvariti dodatnih 25% rješenja. Bilo, kako bilo, čovjek neminovno mora raditi na sebi... i pri tome ne mijenjati samo *ciljeve* nego i *sredstva*. Kako to izvrsno primijeti Albert Einstein: „Ukoliko želite riješiti neki problem, prvo će te morati promijeniti način razmišljanja koji je uopće doveo do nastanka toga problema“! Ili, rečeno na drugi način od strane istog mislioca: „Ludilo je raditi uvijek jednu te istu stvar i očekivati pri tome da će se dogoditi nešto novo“!

Zato na kraju možemo zaključiti da se problem loše međuljudske komunikacije sigurno neće riješiti niti s dodavanjem još malo loše komunikacije, niti sa izbjegavanjem bilo kakve komunikacije. Tomu nasuprot, međusobno komunicirajući danas moramo zajednički i strpljivo raditi na stvaranju jedne nove i pozitivne komunikacije, koja je kadra podariti

nam novi i sretan početak.

Cijelo vrijeme ponavljamo to kako se glede svega navedenoga susrećemo s teškim i vrlo izazovnim problemom. Ipak, on nije nerješiv i to što nije nerješiv uopće nije datost neutemeljenog optimizma, nego neumoljive evolucijske nužnosti. Naime, govorili smo o onom Pavlovom „mističnom Tijelu“, čiji smo mi udovi. Ovdje se radi o skoro dvije tisuće godina starom kršćanskom nauku, koji po sebi predstavlja temelj katoličke *ekleziologije*, tj. nauka o Crkvi. S druge strane, u modernoj svjetovnoj evolucijskoj biologiji još prije nekih četrdesetak godina došlo se do dubljih saznanja po pitanju porijekla složenijih oblika života, a koja po sebi pretpostavljaju mogućnost jedne daljnje naprednije suradnje među ljudima, koja ide čak do razine formiranja jednog novog sveobuhvatnog tijela, tj. organizma. Naime, u povijesti evolucije života više puta je dolazilo do fenomena da bivši konkurenti na kraju postanu partneri, i to ne samo partneri u uobičajenom značenju te riječi, nego na način da se počnu udruživat u sasvim novi i kompleksniji oblik života. Pri tome, važno je napomenuti da ovakav način udruživanja nije predstavljao rijetki izuzetak u procesu formiranja složenijih oblika života, nego njegov redoviti način i put.⁸ Mi ljudi nosimo tu zakonitost unutar sebe i njezin smo produkt. Navedeni evolucijski preokret događao se već više puta u prapovijesti na našoj molekularnoj, staničnoj i organskoj razini. On će se u konačnici neminovno dogoditi i na osobnoj razini. Ovo normalno ne znači da će se ljudi jednog dana doslovno stopiti u nekakvo ogromno amorfnu tijelo, gdje se više neće znati gdje je nekom glava, a gdje su noge, ali znači da će kad-tad doći do jednoga pozitivnoga kvalitativnog skoka u smislu optimiziranja međuljudske egzistencije i suradnje do sasvim nove i neslućene razine. Vidimo, evolucijski nauk je u suštini vrlo optimističan, ako ga se shvati na ispravan način. On doduše govori o nužnosti borbe za preživljavanje među različitim jedinkama, ali svjedoči i o krajnjoj nužnosti njihovog međusobnog udruživanja u novi, savršeniji oblik života.

U Sarajevu, 6. veljače 2015.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

⁸ Usp. P. Schuster, *Evolucija i design*. Pokušaj opisa sadašnjeg stanja teorije evolucije, u: *Stvaranje i evolucija*, Učenički krug pape Benedikta XVI., Priredili S. Otto Horn i S. Wiedenhofer, Verbum Split, 2008. Str. 29-61., ovdje od 51-55.

PRIPRAVA ZA BRAK – ISPRUŽENA RUKA CRKVE BUDUĆIM SUPRUŽNICIMA

Razgovor s dr. don Tomislavom Mlakićem, predstojnikom katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije:

Dr. don Tomislav Mlakić rođen je 1966. godine u Grnici - župa Bistrica, u općini Uskoplje. Zaređen je za svećenika Vrhbosanske nadbiskupije 1994. godine. Kao župni vikar djelovao je u župama Crkvice u Zenici, u katedralnoj župi „Srca Isusova“ u Sarajevu te u župi sv. Luke u Novom Gradu. Šest godina je bio ravnatelj područne Osnovne škole Katoličkog školskog centra Sv. Josip i dječjeg vrtića Sv. Obitelj u sarajevskom naselju Stup. Paralelno sa studijem religijskog odgoja i obrazovanja na sveučilištu Fordham u New Yorku, osam godina je radio kao župni vikar u nekoliko župa u nadbiskupiji New York. Doktorirao je 2014. godine s temom: *Odgoj za ekumenizam, međureligijski dijalog i mir: vjeronauk u službi pomirbe i opraštanja među katolicima, pravoslavicima i muslimanima u Bosni i Hercegovini*. Od 2013. godine do danas obavlja službu predstojnika Katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije.

Don Tomo, raspravljajući tijekom naših sinodskih susreta o potrebi organiziranja ozbiljnije pripreme za brak u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, mogao se čuti i prijedlog koji sugerira da bi jedna permanentna kateheza mladih u potpunosti riješila ovaj problem. Što Vi kao religiozni pedagog mislite o ovom prijedlogu?

Hvala Bogu da je naša Sinoda kojom želimo *sve obnoviti u Kristu* počela donositi svoje prve plodove. Počeli smo postavljati pitanja koja su se godinama „gurala pod tepih“ i teško mi se oteti dojmu da smo možda ipak predugo čekali. Neupitno je to da nam je potrebna ozbiljna priprema za brak, a ta ozbiljnost se može stvoriti – smatram – samo iz odluke da ona na području naše nadbiskupije bude obvezatna. Ako se ta odluka, kao do sada, prepusti župnicima na terenu, onda će u konačnici priprema za brak biti organizirana samo u tri dekanata. Radeći kao kapelan na nekoliko župa u nadbiskupiji New York uvjerio sam se da je moguće organizirati dobru pripremu za brak te da uopće ne postoji drugi način da se svećenik dobro upozna s budućim supružnicima. Svakako, može se razmišljati o najprikladnijem modelu za naše prostore i okolnosti, ali uvjeren sam da priprema za brak može biti polazište *pastoralna obitelji* u našoj nadbiskupiji. Mišljenja sam da nije dovoljno mladence okupiti na jedan dan i u tom danu jednostavno „obaviti posao“, dajući

im pri tome potvrde o sudjelovanju. Priprema za brak bi trebala biti ispružena ruka Crkve budućim supružnicima. Ona bi ih trebala uvjeriti da Crkva želi s njima zajedno koračati te s njima nositi sve ono što će im budućni život donositi: poteškoće sazrijevanja, radost rađanja, trenutke umora ... S druge strane, permanentna kateheza mladih može biti dobra priprema za ovu neposrednu pripremu za brak, ali je ne može i ne smije zamijeniti.

S obzirom da obnašate službu predstojnika Katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije, kakva su vaša saznanja o stanju župske kateheze na našim župama?

Volio bih kad bi Vam mogao dati odgovor na ovo pitanje, ali niti ja, niti bilo tko u našoj Nadbiskupiji nema cjelovitog uvida o stanju kateheze u našim župnim zajednicama. Ovdje se radi o još jednom „vrućem krumpiru“ kojim ćemo se morati pozabaviti, dok još nije prekasno. Katehetskom uredu je jako teško, ako ne i nemoguće doći do ovih podataka, a da to svećenici na terenu u konačnici ne shvate negativno. Ne želeći sve svrstavati u isti „koš“, jer znam da ima župa – bez obzira na to što su rijetke – u kojima svećenici imaju cjelovitu i redovitu župnu katehezu, ipak bi se moglo reći da se župna kateheza u našoj Nadbiskupiji svela prvenstveno na pripremu za sakramente pričesti i krizme. Nažalost, tu uobičajeno počinje i završava ono što optimistično nazivamo župnom katehezom, a u mnogim slučajevima je čak teško uopće govoriti o katehezi, jer se i ta priprema u praksi svodi na model „pitanja i odgovora“.

Što smatrate najvećom zaprekom ka jednom boljem zaživljavanju župne kateheze u našoj nadbiskupiji?

Smatram da bi na svim razinama svatko trebao obaviti svoj dio posla: Tako bi prigodom biskupskih, ali i dekanskih vizitacija župa naglasak trebao biti prvenstveno stavljen na promatranje vjerskog života župe, a ne na administraciju. Župnici bi opet sa svoje strane katehezi trebali dati prednost pred brojnim građevinskim projektima i zahvatima. U ponovnom zaživljavanju kateheze u našoj nadbiskupiji svoj doprinos bi trebao dati i naš Katolički Bogoslovni Fakultet. Vjeroučitelji koji predaju u osnovnim i srednjim školama uz to bi mogli biti od velike pomoći i našim župnicima. Jesam li koga zaboravio? Pono-vit ću kako smatram da je naš osnovni problem to što mi uopće nemamo jasnog uvida u stanje župne kateheze, osim što znamo da u većini župa ne postoji; barem ne na onaj način kako bi to u Crkvi trebalo postojati. Kako motivirati svećenike da shvate da je to njihov

glavni „posao“? Kako utjecati na njih da spoznaju da su oni sami najodgovorniji za zajednice kojima su poslani, te da prihvate u konačnici da im vjeroučitelji nisu konkurencija nego pomoć? Vidite, pitanja su brojna, ali moramo otvoreno porazgovarati o njima. Barem ja tako shvaćam Sinodu. Još nešto: Ako je za procvat župe najčešće najzaslužniji župnik, onda je i za njeno umiranje najčešće najodgovorniji župnik. Drugo moguće objašnjenje zašto je župna kateheza u našoj mjesnoj Crkvi na izdisaju jest mogućnost da svećenici nisu odgovarajuće osposobljeni za katehizaciju. To onda po sebi ponovno otvara mnoštvo sekundarnih pitanja, od kojih bi najvažnije bilo pitanje *permanentnog obrazovanja i odgoja svećenika*.

Jedan od prijedloga proisteklih iz 2. sinodske ankete kaže da bi se kod nas ubuduće trebalo više poraditi na jačanju trokuta Crkva-škola-obitelj. Ovaj prijedlog se tiče pokušaja stvaranja jedne bolje i poticajnije klime za rast i razvoj naših mladih. Što bi ste Vi o ovome mogli reći?

O naznačenom trokutu je govorio naš nadbiskup, Vinko kard. Puljić u svom pastoralnom pismu na početku školske i vjeronaučne godine, pa stoga sve one koji budu iščitavali ovaj broj Biltena, a koje ova problematika interesira, pozivam da isto još jednom pročitaju. U nekim župnim zajednicama se slavi sv. Misa na početku školske i vjeronaučne godine i bilo bi interesantno znati koliko je onih koji su to nadbiskupovo pismo barem jednom riječju spomenuli. Ukratko, evo sto ja mislim o tom trokutu: Na jednom od sinodskih dekanatskih susreta svjedočio sam vapaju jedne majke koja je molila da Crkva za njih roditelje nešto učini; da im obiteljskom katehezom pomogne u njihovoj zadaći odgoja njihove djece u vjeri. Drago mi je bilo čuti da je pri Sinodi formirana tzv. Stručna grupa za brak i obitelj, te da ćemo uskoro moći svjedočiti plodovima njezinog rada. Druga karika u ovom trokutu je škola. Mnogo je vjeroučitelja koji svoje poslanje shvaćaju isključivo kao posao i teško ih je motivirati za bilo kakvu suradnju s roditeljima i župnim zajednicama. Interesantan je model kojeg primjenjuju u nekim biskupijama u Republici Hrvatskoj: Dajući kanonsko poslanje vjeroučiteljima biskupi ih obvezuju i na nekoliko sati obvezatnog volontiranja u župnim zajednicama. Nastojeći staviti naglasak na duhovnu formaciju vjeroučitelja, a što je po sebi zadaća Katehetskog ureda, ove godine organiziramo duhovnu obnovu za sve vjeroučitelje. Duhovnom formacijom vjeroučitelja bavio se i prošlogodišnji *Katehetski dan*, a nadam se da će se time pozabaviti i *Katehetska škola* koju ćemo pokušati organizirati ovoga ljeta. O zadnjoj kariki u ovom trokutu sam progovorio odgovarajući na Vaše preth-

odno pitanje. Nezamjenjiva i najvažnija karika u tom trokutu je svećenik.

S obzirom da ste tijekom svoga postdiplomskog studija u Sjedinjenim Državama bili i pastoralno angažirani na američkim župama, što bi ste mogli navesti kao pozitivno i poticajno iz njihove pastoralne prakse?

Stvarno je nezahvalno u bilo čemu uspoređivati Ameriku i Bosnu. Međutim, navest ću dva razloga zbog kojih sam se kao svećenik-stranac lijepo osjećao radeći na američkim župama: Kao prvo naveo bih poštovanje koje njihovi vjernici imaju prema svećeniku, te zahvalnost za i najmanju sitnicu koju za njih učinite. Kao drugo, smatram da je svećenicima neusporedivo lakše raditi u Americi nego u Bosni, između ostalog zato što su im zagarantirani temeljni životni uvjeti. Imao sam sreće biti pastoralni suradnik dvojici župnika koji se nisu bojali surađivati s laicima. Pri tomu ne mislim prvenstveno na one kojima je to bio plaćeni posao, nego na obične vjernike. Oduševljavala me njihova spremnost, osobito roditelja, da svoje vrijeme i sposobnosti ugrađuju u život svoje župne zajednice. U župama, u kojima nema katoličkih škola roditelji pod vodstvom župnika organiziraju župni vjeronauk. Tamo skoro da ne postoje oni vjernici koji na neki način, a najčešće preko raznih udruga, nisu uključeni u život župe: očevi, majke, mladi, djeca. Znam da se kod nas mnogi boje „amerikanizacije“ naše Crkve, često i ne znajući činjenice, ali ne vidim razlog zašto ne prihvaćati i ne primjenjivati ono što je kod drugih dobro i što provjereno donosi plodove.

U Sarajevu, 7. veljače 2015.

Razgovarao: dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

OBRAĆENJE SRCA, MOLITVA I SVETOST ŽIVOTA KAO TEMELJ SVIH CRKVENIH NASTOJANJA

Razgovor s Mons. dr. Tomom Vukšićem, vojnim biskupom u BiH

Mons. dr. Tomo Vukšić prvi je vojni biskup u Bosni i Hercegovini. Rođen je u Studencima kraj Ljubuškog 9. siječnja 1954. Nakon svršetka osnovne škole u Studencima i Ljubuškom, prijavljuje se kao kandidat za sjemenište. Klasičnu gimnaziju pohađa od 1969.-1973. u Zagrebu, a zatim i filozofsko-teološki studij u Sarajevu od 1973. do 1980. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1980. u rodnim Studencima. Nakon dvogodišnjeg pastoralnog iskustva u katedralnoj župi u Mostaru, biskup Pavao Žanić ga šalje na postdiplomski studij u Rim. Kao stipendist Kongregacije za širenje vjere postiže akademsku titulu magistra teologije-patrologije na Fakultetu istočnih crkvenih znanosti na Papinskom istočnom institutu (1982.-1984.), obradivši temu „Razlike između pravoslavnoga Istoka i katoličkoga Zapada s motrišta časopisa „Balkan“ (1896.-1902.). Potom je dekretiran za dvogodišnji studij crkvenoga prava na Papinskom sveučilištu Urbaniana (1984.-1986.), gdje je magistrirao s pravno-ekumenikom: „Communicatio in sacris - zajedničenje u molitvama i sakramentima u novom kanonskom zakonodavstvu“. Potom ga je biskup Žanić pozvao u Mostar gdje je dvije godine obavljao službu tajnika biskupije (1986.-1988.), da bi ga zatim ponovno poslao u Rim, gdje 1991. doktorira na Papinskom istočnom institutu s tezom „Odnosi između pravoslavnih i katolika u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1903. Povijesno teološka studija“, boraveći pri tome u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima. Profesor je istočne teologije, ekumenizma i patrologije na Bogoslovnom fakultetu u Sarajevu (od 1991. do danas), kanonskoga prava (2000.-2006.), ekumenске teologije i patrologije na Teološkom institutu u Mostaru od 1991. do sada, gdje je bio i predstojnik od 1991. do 1994. Bio je predavač je na poslijediplomskom studiju na KBF-u u Zagrebu od 2005. do 2011. Priredio je više znanstvenih zbornika i monografija u suradnji s drugima, a njegova bibliografija ima više od 850 naslova. Kao svećenik bio je član više Vijeća pri BK BiH i voditelj Tiskovne agencije KTA. Član je Mješovitoga povjerenstva Svete Stolice i Bosne i Hercegovine za primjenu Temelnoga ugovora. Obavljao je službu vicerektora u sarajevskoj bogosloviji (1993.-1998.), sudskoga vikara (1993.-2009.) i generalnoga vikara u Mostaru od 2009. do biskupskog imenovanja. Prvim vojnim biskupom u Bosni i Hercegovini imenovao

ga je papa Benedikt XVI. 1. veljače 2011. Zaređen je za biskupa 2. travnja 2011. u Mostaru. Glavni zaređitelj bio je kardinal Vinko Puljić, a suzaređitelji msgr. Ratko Perić i msgr. Franjo Komarica. ¹ Predsjednik je Vijeća za medije i Komisije za nauku vjere Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

1. Oče biskupe, u Vrhbosanskoj nadbiskupiji se upravo odvija pripremna faza (biskupijske) Sinode. Provedenim anketama je utvrđeno kako većina naših vjernika smatra da bi ova Sinoda trebala najviše promišljati o braku i obitelji. S druge strane, bili smo svjedoci nedavne rimske Sinode, koja je također bila posvećena temi braka i obitelji. Da li bi smo zato mogli navedenu tematiku smatrati uistinu gorućom za Crkvu našega vremena?

Promatrajući današnji američki i zapadnoeuropski kontekst mogli bi smo reći da je tematika vezana za brak i obitelj tamo skoro pa uistinu goruća. Međutim, smatram da ona nije toliko goruća za ostatak svijeta, uključujući tu i naše prostore. Naravno, premda kažemo da ova tematika za nas nije toliko goruća, ona je ipak vrlo važna i stoga je razumljivo da ljudi osjećaju potrebu govoriti o tome. Moguće je da je doprinos tolikom zanimanju za temu braka i obitelji dao i medijski prostor koji je tijekom proteklih godinu ili dvije vrlo žustro raspravljao o naznačenoj tematici. U svakom slučaju, bila obitelj u krizi ili ne bila u krizi, logično je i potrebno da se jedna biskupijska Sinoda pozabavi ovom problematikom. S druge strane, ako bismo govorili o gorućim problematikama za naše biskupije, tu bih prvenstveno ubrojio pitanje ratnih duševnih posljedica, kao i poslijeratnog oporavka duša. Zatim, tu je i pitanje formuliranja i oblikovanja našeg budućeg pastoralnog djelovanja, kao i pitanje organizacije naših biskupija i župa. Još jednu problematiku bih mogao označiti kao goruću, a koja je ipak povezana s temom obitelji: radi se o sve većem *denatalitetu*, koji nas snažno pogađa... ako već nismo kročili i u područje kritičnoga u tom pitanju.

2. Živimo u vremenu kada se u tzv. zapadnim civiliziranim zemljama dešavaju neke -mogli bi smo slobodno reći – uznemiravajuće stvari. Kako to potvrđuju i nedavne izjave pape Franje, svjedoci smo stalnih pokušaja slabljenja tradicionalne obitelji, dok se s druge strane, kako pravno, tako i kulturološki potiču neki

¹ Biografski podaci preuzeti sa http://hr.wikipedia.org/wiki/Tomo_Vuk%C5%A1i%C4%87 Stanje: 08.02.2105.

nekonvencionalni oblici suživota. Što Vi mislite zašto se ovako nešto događa i kakva logika stoji iza svega toga?

Mi živimo u vremenu kada na prostoru naše civilizacije dolazi do sukoba koncepata obitelji. S jedne strane, kršćanski koncept obitelji je biblijski utemeljen i on govori o obitelji kao o zajednici muškarca i žene te njihovih potomaka. S druge strane danas susrećemo jedan suvremeni koncept koji relativizira spomenuti biblijski koncept. On ne razumije obitelj više kao isključivu zajednicu muškarca i žene, nego kao bilo koju zajednicu. Tako se pokušava kao obitelj promatrati zajednicu dva muškarca ili dvije žene, ili se čak govori o poligamnim zajednicama, u kojima istovremeno živi više muškaraca i žena. Pri tome se relativizira i pitanje potomstva, tako da nije važno da li ta zajednica ima potomke, i ako ih ima, na koji način su ih stekli: da li usvajanjem, umjetnom oplodnjom ili unajmljivanjem tzv. „surogat“ majke. U naznačenom „novom“ konceptu dolazi do preispitivanja i same spolnosti. Odnos muškarca i žene se više ne promatra kao Bogom dan, odnosno, kao posljedica stvaranja, kako je to jasno naznačeno u našem kršćanskom konceptu. Tomu naprotiv, sada se spolnost pokušava proklamirati kao stvar osobnog izbora i opredjeljenja i stoga bi se za sve to, što se proklamira pod tzv. *gender ideologijom*, moglo reći da se nalazi u potpunom raskoraku i sukobu naspram tradicionalnog kršćanskog koncepta obitelji i spolnosti. S obzirom da se ta gender ideologija danas sustavno pokušava i pravno ozakoniti, opravdati te utemeljiti, možemo slobodno reći da se nad klasičnu obitelj nadvila velika prijetnja. Stoga katolička javnost od aktualne Sinode u Rimu očekuje jedan jasan glas u obranu tradicionalne kršćanske obitelji.

3. Papa Benedikt XVI. je često govorio o svojevrsnom „totalitarizmu u ime liberalizma“ koji se događa u današnjem zapadnom svijetu. Naime, demokracija valjda po sebi podrazumijeva suživot različitih ideologija i koncepata i sukladno tome, od tih liberala bi bilo za očekivati da toleriraju tradicionalne ideologije i koncepte. Tomu nasuprot, a s obzirom na aktualne poteze zapadnih zakonodavstava, kao i na strahovit medijsko-kulturološki pritisak, stiče se utisak kako nam liberalno društvo poručuje: „Ili liberalizam, ili ništa“!?

Ovdje govorimo o dvije – po sebi – potpuno različite razine, o razini demokracije, te o razini vjere i objave. Na razini političke demokracije ljudi redovito ne primjenjuju

nikakve metafizičke zaključke i pravila; nikakvo božansko uporište. Tu se zaključci i pravila donose prije svega kao rezultat međuljudskog dogovora, kompromisa i usvojenih zakona. S obzirom na neke pozitivnosti, moglo bi se reći da demokracija predstavlja jedan od boljih načina društvenog i političkog uređenja, kao i to da moderni društveni sustavi za sada i ne uočavaju neki bolji i prikladniji način uređenja. Međutim, u okvirima te i takve demokracije ne mora značiti da su većinski izglasani i doneseni zakoni samim tim i pravedni zakoni. Odnosno, vladavina većine po sebi ne podrazumijeva i nužnu vladavinu pravednosti. Naime, „većina“ je kroz povijest, ali i u novije vrijeme, često izglasavala i donosila također nepravedne zakone i pravila. Zašto se ovo događa? Ustvari, u demokraciji pitanje pravednosti počesto postaje predmetom međuljudskih dogovora i kompromisa. Ukoliko se iz ovoga procesa isključi bilo kakvo metafizičko utemeljenje, odnosno, bilo kakav priziv na vječne božanske istine, kao nužni kriterij i korektiv ljudskog djelovanja, tada se lako dogodi da na mjesto pravde stupi nepravda. Za današnju politiku upravo možemo reći da je karakterizira alarmantan deficit spomenutog metafizičkog priziva i utemeljenja. Stoga se u njoj svako pitanje može beskrajno relativizirati i učiniti predmetom kompromisa, a što po sebi nije svojstveno niti prihvatljivo kršćanskom svjetonazoru.

4. Svjedoci smo da je nedavna rimska Sinoda o braku i obitelji poprilično uzburkala duhove, kako katoličke, tako i one druge javnosti. Pri tome smo kroz medije, ali i osobne razgovore s ljudima mogli uočiti postojanje dijametralno različitih stavova. Neki su za promjene glede dosadašnje prakse katoličke Crkve u kontekstu braka i obitelji. S druge strane, nemali broj je onih koji i na najmanju moguću promjenu gledaju kao na veleizdaju! Što bi ste nam Vi mogli reći; da li je uopće moguće govoriti o promjeni crkvenog nauka glede kršćanskog braka?

Smatram da nije moguća neka promjena nauka koja bi dirala u samu bit braka, a pogotovo ne bi bila moguća neka promjena kojom bi se brak postavio i odredio drugačije nego što je to odredila Božja volja, koja nalaže da muškarac i žena stupe u bračno zajedništvo, s danom mogućnošću, čak i zapovijedi, da rastu i žive u ljubavi te da rađaju i odgajaju potomstvo. To je klasičan kršćanski pristup temi i sadržaju obitelji, i tu sigurno nema promjene. Što se tiče pastoralne brige za bračne druge i uopće ljude, svako vrijeme donosi nove načine i naglaske. Vezano za proteklu Sinodu u Rimu, nametnule su se neke teme koje ne samo da traže rješenje na

praktičnoj razini, nego zahtijevaju i znatna teološka domišljanja. Mišljenja sam da bi prvenstveno teologija trebala biti ta koja će ponuditi rješenje, a ne kazuistika i pastoralna praksa. Za primjer ću navesti snažan razvoj katoličke teologije tijekom 20. st. na području nauka o Crkvi. Upravo će iz toga razvoja proizaći i brojne pastoralne promjene i rješenja, koje će osobito kulminirati tijekom II. Vatikanskog sabora. Na spomenutom saboru došlo je do brojnih novosti. Tu možemo spomenuti promjenu eklesioloških, sakramentalnih i ekumenskih naglasaka, koji će po sebi kasnije znatno utjecati i na samu pastoralnu praksu Crkve. Ovo bi značilo da promjene u Crkvi nikako ne mogu nastajati kao izraz nečije samovolje, ili kao posljedica izvanjskih pritisaka javnosti. Tomu nasuprot, do profiliranja i evolucije crkvenog nauka dolazilo je samo onda kad bi se za to pronašlo adekvatno teološko utemeljenje i obrazloženje. U svezi s današnjom problematikom braka i obitelji smatram da bi se moralna teologija morala zauzeti znatno više, kako bi onda pastoralni teolozi i kanonisti mogli iznaći konkretna rješenja. U kojem će smjeru taj razvitak ići, teško je predvidjeti iz sadašnjeg trenutka. Međutim, jedno je sigurno jasno: sam brak kao takav već je definiran i tu se nema što mijenjati. No, kada govorimo o načinu i formi sklapanja braka te o nekim drugim pastoralnim aspektima braka, to ostaje otvoreno teološkom domišljanju i profiliranju.

5. Neki zastupaju mišljenje da bi katolička Crkva trebala ublažiti svoj stav prema onim vjernicima koji su već jednom bili valjano vjenčani, a sada žive u nekom novom braku. Odnosno, konkretno, postoji mišljenje da bi se ovakvima trebao omogućiti pristup sakramentima, a što je za sada nemoguće. Što vi mislite, na koji način bi se ovakvim osobama moglo najbolje pomoći s obzirom na njihovo konfuzno stanje?

Ono što je sigurno, a nije dovoljno prisutno u javnosti jest to da su svi ti vjernici članovi Crkve, te da kao takvi nisu isključeni iz dušobrižništva koje Crkva provodi prema ljudima. Isto tako, ti vjernici u slučaju smrtne opasnosti imaju pravo na ispovijed i pričest. Međutim, s obzirom da u redovitim prilikama žive u stanju teškoga objektivnoga grijeha, po crkvenim propisima nije moguće da oni pristupaju sakramentima. To je ujedno jedina situacija, za koju bi se moglo reći da se oni nalaze u drugačijem stanju od drugih vjernika. Glede ovakvih vjernika možda bismo u nekim slučajevima mogli govoriti o stanovitim *graničnim situacijama*. Npr.

netko može biti subjektivno duboko uvjeren da je njegov prvi brak bio nevaljan, te je kasnije mirne savjesti stupio u drugi brak. No, on to nije u stanju argumentirano dokazati zbog nedostatka objektivnih dokaza. U tom smislu sjećam se nekih konkretnih slučajeva s kojima sam se susretao kao voditelj crkvenoga suda. Kada bih na kraju trebalo postupak privesti kraju, kao sudac bio sam primoran odbiti molbu za poništenje braka, jer podnositelj zahtjeva jednostavno nije mogao objektivno i argumentirano dokazati svoje tvrdnje o nevaljanosti prethodnog braka. S druge strane, kao čovjek i svećenik, bio sam i sam subjektivno uvjeren da ta osoba u potpunosti govori istinu, te da je njezin prethodni brak doista i bio nevaljan. Naravno, u ovakve granične slučajeve ne ubrajam one ljude kod kojih se očito radi o *krivoj savjesti*. Npr. to bi bila ona situacija kad netko jasno čini veliki grijeh, ali pri tome je krivo uvjeren da čini navodno dobro. Tomu naprotiv, pod prethodnim primjerom sam doslovno mislio na neke specifične granične situacije gdje osoba tvrdi da je činila dobro, i gdje sve upućuje na to da je ona uistinu i nastojala činiti dobro. Dakle, smatram da neke ovakve situacije trebaju ostati otvorene daljnjem teološkom domišljanju. Uz to izgledno je da se danas susrećemo s nekim novim problematikama s područja moralne teologije, kakve prije određenoga vremena uopće nisu ni postojale. Molimo stoga Gospodina da nam podari velike teološke umove koji će tražiti rješenja za novonastale izazove.

6. U pravoslavnim crkvama se dopušta drugi, pa čak i treći brak za vjernike, dok je to njihovim klericima ipak zabranjeno. Da li znate na osnovu čega pravoslavne crkve dopuštaju ovakvu praksu? To nas osobito zanima jer znamo da u tim crkvama opstoji *apostolska sukcesivnost* te da je njihov sakramentalni nauk poprilično sličan našem katoličkom.

Da, pravoslavne, kao i uopće istočne nekatoličke Crkve dopuštaju sklapanje drugoga i trećega braka. Praksa sklapanja drugoga i trećega braka, dok je još uvijek živ partner iz prethodnoga braka, u istočnim Crkvama počinje s carem Justinijanom u 6. st., tj. u vremenu kada on donosi nekoliko novela, odnosno, carskih zakona kojima regulira to pitanje. Prije toga, u nekim dijelovima istočne Crkve bila je u praksi rastava zbog preljuba, koja se prakticirala na temelju dva navoda iz Matejeva evanđelja: „*A ja vam kažem: Tko otpusti svoju ženu - osim zbog preljuba - pa se oženi drugom, čini preljub*” (Mt 5,32; 19,9). Nakon cara Justinijana došli su i drugi razlozi: u spomenutim

novelama čak se govori o razlogu ugroze države itd. Uglavnom, kasnije će Justinijanove novele biti prihvaćene i od strane istočnoga crkvenog zakonodavstva. Ispočetka ne službeno, no od 9. ili 10. stoljeća bit će i službeno kanonizirane u istočnim Crkvama. S vremenom će doći do toga da će pojedine *autokefalne* Crkve imati različit broj kanonskih razloga za rastavu, s tim da se taj broj razloga u pojedinim istočnim Crkvama povremeno mijenjao i nije jednak u svim tim Crkvama. Npr. danas Srpska Pravoslavna Crkva poznaje devet ovakvih razloga, Ruska deset, a Carigradska čak dvadeset i jedan. Međutim, sad postavljamo pitanje zašto se to uopće dopušta? U tom smislu teologija o braku, kanonistika, te filozofija prava raspravljaju o smrti kao takvoj. Naime, uvriježeno se smatra, kako na Zapadu, tako i na Istoku, da brak traje onoliko koliko traje i život supružnika. Odnosno, sa smrću jednog od bračnih partnera prestaje postojati i djelovati i bračni vez. No, sad se postavlja filozofsko pitanje što je to smrt? Mi katolici u navedenom kontekstu razumijemo smrt kao biološku smrt. S druge strane, istočna kanonistika i razmišljanje o braku poznaje dvije razine razumijevanja pojma smrti: jedno je doslovna, biološka smrt, a drugo je moralna ili religiozna smrt. Ovdje se sada postavlja pitanje što je to *moralna* ili *religiozna smrt*? To je ono stanje kad dolazi do trenutka u kojem nestaje bračni vez koji je spajao dvije osobe. Odnosno, radi se o trenutku umiranja supružništva supružnika, ili – drugačije da kažemo – radi se o trenutku umiranju onoga što ih je međusobno činilo mužem i ženom. Što je zapravo moralna smrt mogli bi smo jednostavno prisposodobiti s onom situacijom kad se, bilo supružnici, bilo prijatelji, međusobno zavade... i to – kako bi ono narod rekao – „na smrt“ zavade. I tada obično dođe do onoga da netko nekome kaže: „Ti si mrtav ili mrtva za mene!“ Dakle, i istočne Crkve smatraju, jednako kao i katolička Crkva da samo smrt može okončati bračni savez. Međutim, kako smo već naveli, oni pored biološke smrti priznaju i mogućnost moralne smrti.

Smatram kako bi se ovdje trebalo još malo vratiti do ona dva navoda iz Matejeva evanđelja. Tu se radi o jedinom novozavjetnom navodu koji izgleda da govori u prilog rastave valjano sklopljene ženidbe. Međutim, s druge strane imamo cijelo mnoštvo novozavjetnih tekstova koji jasno ističu praktičnu nerazrješivost braka. Stoga su katolički teolozi i egzegete oduvijek bili mišljenja da i ovaj rijetki tekst treba promatrati i tumačiti u svjetlu svih onih drugih tekstova koji jednodušno naučavaju nerazrješivost braka. Osim toga, kod navedenog teksta se javlja i jedan nemali problem s prijevodom grčkog pojma *porneia*, koji se na hrvatski uobičajeno prevodi kao

preljub ili bludništvo. Naime, cijeli Novi Zavjet je izvorno napisan na grčkom jeziku. No, treba naglasiti da navedeni pojam *porneia* u grčkom jeziku ima barem tri različita značenja. Tako, *porneia* može značiti blud, bludništvo ili preljub. Ali, ona može označavati i *kohabitaciju* (nezakonita veza, divlji brak). U konačnici ona može označavati i besramnost uopće, dakle, bilo kakav vid nečudorednog ponašanja. Premda se u hrvatskim prijevodima Biblije – kako smo već rekli – pojam *porneia* većinski prevodi kao blud ili preljub, postoji i jedan prijevod koji primjenjuje onu drugu kolokvijalnu soluciju. Radi se o prijevodu fra Gracijana Raspudića, koji – nažalost – nije dovoljno prisutan u hrvatskoj katoličkoj javnosti. Fra Gracijan pojam *porneia* prevodi kao nezakonitu vezu, odnosno divlju ženidbu, pa cijela rečenica u njegovu prijevodu glasi: “*Tko otpusti svoju ženu – izuzevši divlju ženidbu - pa se oženi drugom, čini preljub*” (Mt 19,9). Dakle, ovo bi u konačnici značilo da ne čini preljub onaj tko otpusti svoju partnericu, s kojom je bio u nezakonitoj vezi, u konkubinatu, pa zatim s drugom ženom sklopi legalan brak. Važno je napomenuti da fra Gracijan nije nikako usamljen u ovakvom prijevodu i tumačenju. Izgledno je da se on tijekom prevođenja Sv. Pisma referirao na francuski ekumenski prijevod iz 1973. godine, jer upravo ovaj prijevod umjesto pojma preljuba koristi pojam nezakonite veze (*l’union illégale*), dok Jeruzalemska Biblija za prijevod iste Matejeve rečenice koristi pojam konkubinatu. U svakom slučaju, možemo primijetiti da i ovdje postoji dosta materijala za buduće teološko domišljanje.

7. Kada već govorimo o istočnom kršćanstvu, da li vjerujete u neku skorašnju mogućnost jednog svekršćanskog pomirenja i zbližavanja?

Ja vjerujem i to zaista vjerujem. Ali ne vjerujem da su to jedinstvo i zajedništvo mogući na način jedinstva kakvog sada na primjer živi katolička zajednica. I ovdje se postavlja pitanje što je to jedinstvo, jer i ovaj pojam, kao i brojni drugi, može imati poprilično različita značenja i tumačenja. Ukoliko bismo ga shvatili posve monolitno, onda bismo mogli reći da su svi aktualni i budući pokušaji stvaranja jedinstva unaprijed otpisani. Ali ako ga razumijemo na jedan drugačiji način, tada mogućnost jedinstva nije isključena. Prije par godina objavio sam jedan tekst o tzv. *asimetričnom jedinstvu* Crkve. Radi se o konceptu koji postoji u katoličkoj teologiji već trideset ili četrdeset godina ali, doduše, samo na razini teološkog mišljenja. U vezi s tim se postavlja ozbiljno teološko pitanje da li je danas moguće onakvo je-

dinstvo između Istoka i Zapada, kakvo je među njima bilo življeno u prvih tisuću godina? Kakvo se to pak jedinstvo podrazumijeva pod pojmom asimetričnog jedinstva, moglo bi se najlakše prisposodbit s primjerom neke moderne stepenaste zgrade. Naime, vjerojatno su svi već vidali takve zgrade, u kojima neki dijelovi dosežu do trećeg kata, neki opet do šestog, drugi opet do osmog ili desetog. Dakle, susrećemo različite visine i razine rasta premda se radi o jednoj jedinoj zgradi s jedinstvenim temeljima. Gledajući takvo heterogeno zdanje mi ipak nemamo logičkih poteškoća prihvatiti da se ovdje u konačnici radi o samo jednoj zgradi. Možemo li onda takvu jednu takvu sliku prenijeti i na područje Crkve, te reći da su elemente one jedinstvene „Kristove Crkve“ neki sačuvali u potpunosti, do desetoga kata; neki su to uspjeli samo do šestog, a neki opet samo do trećeg kata? Gledano odozgor vidjet ćemo različite razine i krovove, ali gledano odozdol shvaćamo da se radi o jednoj te istoj zgradi. Stoga i naglašavam da se na jedinstvo ne mora gledati isključivo kao na nešto monolitno i jednoznačno. S druge strane, teologija će svakako trebati i dalje raditi na shvaćanju i definiranju ovoga pojma.

8. Možda će ovo pitanje zvučati kao ono „što je starije, kokoš ili jaje“, ali zanima nas da li je moguće uspješno raditi na ekumenizmu, a da se prije toga ne radi na duhovnom iscjeljenju unutar samih pojedinih Crkvi? Naime, naše sinodske ankete pokazuju da ljudi puno veći problem vide u našim internim svađama i nerazumijevanjima, nego u onim problemima s drugim vjerama i crkvama.

Smatram da je odgovor na to pitanje jasan. Bilo koje crkveno nastojanje ili posao za svoju pretpostavku ima obraćenje. I svaka aktivnost, koja ne bi bila praćena nastojanjem nas vjernika za osobnim obraćenjem, nema svijetlu budućnost. I onda, ako tu priču prenesemo na područje ekumenizma, ona će tamo podjednako vrijediti, kao što vrijedi i za sve ostalo. Dapače, mi imamo službeni crkveni nauk prema kojem je „duša“ ekumenizma ono što se naziva *duhovni ekumenizam*. Ovdje se radi o konceptu koji je razvijen još tridesetih godina 20. stoljeća, i to prvo u teologiji francuskog govornog područja, a zatim će po II. Vatikanskom saboru ući i u opću katoličku teologiju. Shvaćen na način katoličke teologije, duhovni ekumenizam sadržava tri elementa: Jedno je *obraćenje srca*, drugo je *molitva*, a treće je *svetost života*. Odnosno, Sabor nas poučava da istinskog ekumenizma ne može biti tamo gdje nema obraćenja srca, molitve, te nastojanja oko svetosti vlastitoga života. Svako drugo ekumensko

nastojanje, koje ne bi računalo na ove tri točke, može biti samo jedna pozitivna vijest u medijima, ali ne i nešto više od toga.

9. Da li bi smo stoga ove tri točke mogli promatrati i kao bitni preduvjet uspjeha jedne biskupijske Sinode?

Da, naravno. Bilo da govorimo o pripravi jedne biskupijske Sinode, ili o kasnijoj realizaciji njezinih zaključaka, neophodne su tri navedene točke. Napominjem to da se ovdje ne radi o nekakvoj matematičkoj logici, nego o nutarnjoj i duhovnoj logici i redosljedu: iz obraćenog srca se rađa molitva, a to dvoje dalje vodi čovjeka prema svetosti života. Ovo je jedini put prema istinskim promjenama unutar bilo koje mjesne Crkve, jer upravo obraćenje predstavlja jedinu bitnu i istinsku promjenu za čovjeka. Sve ostalo, manje ili više, tiče se samo njegove vanjštine i ne dotiče suštinu čovjeka.

U Sarajevu, 11. veljače 2015.

Razgovarao: dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

Predstavljamo:**CENTAR ZA SAVJETOVANJE VRHBOSANSKE NADBISKUPIJE**

Ideja za otvaranjem Centra proizlazi iz potrebe da se prati osobe na psihološko-duhovnom putu. Ova potreba, pratiti osobe prema cjelovitoj zrelosti, tj. ljudskoj i kršćanskoj, odavno je prisutna. Centar za savjetovanje Vrhbosanske nadbiskupije otvoren je u listopadu 2014.

Duhovno-psihološko zdravlje u kontekstu današnjeg vremena i izazova

Osvrćući se na naš povijesni i aktualni kontekst u kojem živimo, smatram da postoji velika potreba da se kontinuirano i sustavno radi s osobama na psihološkoj i duhovnoj razini. Zbog mnogih naglih i vrlo brzih promjena u našem društvu uzrokovanih tranzicijom, strahotama rata, vrlo teškoj ekonomsko-političkoj situaciji, stanovnici Bosne i Hercegovine su u mnogo težoj situaciji od prosječnih građana Europe.

Ne možemo zaboraviti činjenicu da je naša domovina pretrpjela, i još trpi, teške posljedice rata, koje su na specifičan način ostavile rane ili ožiljke na velikom broju osoba. Mnoge mlade generacije odrastale su uz roditelje koji su u ratu pretrpjeli teške fizičke, a napose psihičke povrede, koje, ako u međuvremenu nisu bile adekvatno tretirane i zaliječene, mogu raniti cijelu obitelj i uzrokovati mnoge poteškoće. U nekim slučajevima te rane mogu biti duboko potisnute i mnogo godina kasnije pokazati svoje posljedice, otežavajući pri tomu normalno funkcioniranje u svakodnevnom životu, međusobnom komuniciranju, te ponekad značajno utjecati u smislu ugroze duhovnog i psihičkog života čovjeka. Pored ovih čimbenika, specifičnih za našu domovinu, postoji i utjecaj postmoderne kulture koja se kod nas vrlo lako prihvaća, bez toga da se filtriraju vrijednosti i stil života koji takva „kultura“ nameće.

Postmodernu kulturu karakteriziraju nestabilni, neuravnoteženi i površni međuljudski odnosi, zaboravljanje transcendentalne dimenzije, zatvaranje u imanentnu realnost, traženje subjektivnog zadovoljstva, kao i značajna rezistencija prema objektivnim, nadnaravnim vrijednostima. Zato kažemo da takvo društvo ima *narcisoidne* karakteristike, koje se sve više primjećuju i kod nas. Čini se kao da ljudi postaju „otoci“, a komunikacija,

ljubaznost i suradnja kao da su više motivirane stjecanjem koristi, te zadovoljavanjem subjektivnih potreba.

Navedeni problemi se s vremenom od razine pojedinca počinju prelijevati i na obitelj. Statistički podaci pokazuju konstantno rastući broj rastavljenih, nefunkcionalnih i ranjenih obitelji. Također, veliki je broj mladih ljudi kojima obitelj kroz odgoj više ne pomaže, a trebala bi, kako bi mogli naći odgovore na dva egzistencijalna pitanja: „Tko sam?“ i „Gdje želim ići?“ Mnogi slučajevi potvrđuju slabu i nedostatnu formaciju osoba koje ulaze u brak, što negativno može utjecati na odgojnu narav obitelji, koja bi po svojoj naravi trebala biti povlašteno mjesto razvoja zdrave ljudske osobnosti. Stoga, ovu ulogu često moraju preuzeti druge odgojne institucije.

Izuzetno teško ekonomsko stanje, velika stopa nezaposlenosti, posebno kod mladih i školovanih ljudi, te nepravda u društvu koje – kako se čini – preferira „pogodne“, a ne stručne osobe, može biti „okidač“ za postojeće potisnute rane iz nesvjesnog dijela psihe, koje po sebi mogu znatno otežati psihološko i duhovno zdravlje, ili čak voditi u *psihopatologiju*.

Ugroženi rast pojedinaca i obitelji

Svi ovi navedeni razlozi mogu utjecati na rast i razvoj osobe prema ljudskosti te prema kršćanskoj nesebičnoj ljubavi, kao i njezinom bezuvjetnom praštanju.

Osoba je poput cvijeta. Njezina nutrina je stvorena za rast i razvoj, ali ukoliko postoji neki neriješeni nutarnji konflikt, tj. „rana“, osoba će osjećati u sebi jednu težinu, kao neki teret koji je vuče natrag. To osobu može ponekad ili često – ovisi od slučaja do slučaja – sprječavati da se prepusti te dadne oblikovati od strane nadnaravnih vrijednosti Evanđelja. Problem spomenutih nutarnjih „rana“ se osobito očituje u poteškoći njihove kontrole od strane ranjene osobe. Naime, takva osoba je primorana trošiti većinu svoga *psihičkog napona*, odnosno snage, na sprečavanje prodora uznemirujućih *podsvjesnih sadržaja i impulsa* u svjesno područje vlastite psihe. To znači da nutarnje poteškoće u konačnici mogu zarobiti mnoge pozitivne potencijale i sposobnosti, koje bi ta osoba mogla realizirati u svom duhovnom ili laičkom pozivu. Kada se osoba oslobodi svoje unutarne težine, doći će i do oslobađanja velike količine psihičke energije, koja će se moći iskoristiti za ostvarenje

Evandeoskih vrijednosti. Na primjer, osoba koja nekom nešto nije oprostila, bilo u prošlosti ili sadašnjosti, teško će prihvatiti Isusov poziv „*Ljubite svoje neprijatelje, činite dobro onima koji vas mrze*” (Lk 6,27). Naime, čini se da osoba prihvaća ovaj poziv; ona to uistinu i čini, ali samo na jednoj površnoj racionalnoj razini. Međutim, ona to u međuvremenu nije uspjela ostvariti i na svojoj nutarnjoj emocionalnoj razini. Stoga osoba počinje osjećati strahovitu bol u sebi, koja se javlja uslijed nastalog konflikta između suprotstavljenih istina: dok svijest govori „oprosti“, nutrina više „ne moj oprostiti“!

Kako bi odgovorili na psihološko-duhovne potrebe pojedinaca, obitelji, kao i duhovno-odgojnih zajednica, u Vrhbosanskoj nadbiskupiji nedavno je otvoren Centar za savjetovanje.

O Centru za savjetovanje. Otkud je došla ideja?

Ideja za otvaranjem Centra proizlazi iz potrebe da se prati osobe na psihološko-duhovnom putu. Ova potreba, pratiti osobe prema cjelovitoj zrelosti, tj. ljudskoj i kršćanskoj, odavno je prisutna. Centar za savjetovanje Vrhbosanske nadbiskupije otvoren je u listopadu 2014. Prilikom blagoslova prostorija Centra 18. studenoga 2014., nadbiskup i metropolit vrhbosanski, Vinko kardinal Puljić kazao je kako se već dugo osjeća potreba za radom jednog centra ovakvoga tipa, napominjući da do njegovog otvaranja ranije nije došlo zbog brojnih drugih prioriteta u našoj nadbiskupiji. Tom prilikom kardinal je također istaknuo da ovakva savjetovališta već dugo postoje u brojnim drugim biskupijama u inozemstvu.

Važno je spomenuti kako je Centar za savjetovanje Vrhbosanske nadbiskupije koncipiran po modelu Centra za savjetovanje Instituta psihologije na Papinskom sveučilištu „Gregoriana“ u Rimu. Dakle, ova pedagoška metoda rada u psihološko-duhovnom praćenju osoba u Centru za savjetovanje na Gregoriani, pokazala se jako korisnom i učinkovitom u formaciji duhovnih osoba i vjernika laika.

Iskustvo rada s duhovnim osobama i vjernicima laicima u Centru za savjetovanje pri Sveučilištu Gregoriana, pokazuje da -u odnosu na naš mentalitet u BiH- oni imaju veću svijest o važnosti psihološko-duhovnog praćenja, kao i veću otvorenost za razgovor, kada postoje psihološke poteškoće koje se negativno odražavaju na duhovni život. Zbog toga bi se generalno moglo reći da su Talijani otvoreniji od nas te da se lakše odlučuju na korak

traženja stručne pomoći kada se nađu u problemima. Na našim prostorima kod ljudi je primjetan stanoviti strah glede traženje psihološke pomoći. Moglo bi se reći da odlazak psihologu ili psihijatru kod nas još uvijek predstavlja snažan tabu. Spomenuti strah i zatvorenost mogu se manifestirati kao obrambeno promišljanje: „ipak, ja znam za sebe najbolje”, ili: „meni je sasvim dobro ovako, zašto bih se mijenjao”.

Što se tiče razloga dolaska u Centar, iskustva iz Rima i Sarajeva pokazuju da su razlozi u većini slučajeva manje ili više isti. Dakle, u principu se radi o afektivnoj komponenti, konfliktima i ranama koji imaju korijene u obiteljskom okruženju.

Čime se bavi savjetovalište, tko su ciljane skupine?

Savjetovalište ima za cilj pomoći osobi u nadvladavanju psiholoških i duhovnih poteškoća i pomoći joj da integrira ove dvije dimenzije, te ih usmjeri prema većoj ljudskoj i kršćanskoj zrelosti.

Centar nudi stručnu i pouzdanu pomoć osobama koje žele sebe: bolje upoznati, prihvatiti, promijeniti i rasti u vrijednostima osobnog poziva. Cilj je pružiti pomoć osobi kako bi rasla u nutarnjoj slobodi, te da bude autentična i djelotvorna u svome pozivu, kao i u odnosima s drugim ljudima. Usluge Centra su pretežito namijenjene odraslima, prije svega bogoslovima, studentima, svećenicima, redovnicima, redovnicama, vjernicima laicima, katoličkim obiteljima i bračnim parovima. Usluge Centra uključuju:

- *Procjenu osobnosti*: ovo podrazumijeva dubinsku spoznaju sebe, kao i eventualne poteškoće i probleme koje osoba doživljava tijekom života. Analiza osobnosti obavlja se kroz intervju i primjenom psiho-dijagnostičkih testova. Cilj je uvidjeti psihodinamiku osobe, jake strane osobnosti te područja koja zahtijevaju daljnje sazrijevanje. Analiza nam također pokazuje obrambene mehanizme i psihičke procese koji se odvijaju kod osobe, bilo u odnosu sa samom sobom ili u odnosu s drugima,
- *Slušanje i savjetovanje*,
- *Kolokvij rasta u pozivu*: nakon što je osoba prošla procjenu osobnosti, može nastaviti s kolokvijima. Kroz kolokvije osoba uz pomoć psihologa radi na psihološkim poteškoćama, dublje upoznaje svoju osobnu dinamiku koja kroz -manje ili više- „automatsko” ponavljanje naučenih obrazaca uzrokuje nutarnje neugodnosti, strahove, tjeskobu, te otežava odnos sa samim sobom, kao i s drugima. Kolokviji imaju

za cilj pomoći osobi da integrira dvije komponente: ljudsku i kršćansku.

Koliko ima uposlenih?

Centar za savjetovanje vodi mr.sc. Sanda Smoljo, teologinja i psihologinja. Po potrebi su na raspolaganju psihijatar i svećenik.

Pitanje financiranja?

Centar za savjetovanje je projekt Vrhbosanske nadbiskupije, koji je omogućen donacijom Vrhbosanskog nadbiskupa, kardinala Vinka Puljića, koji podržava ovaj projekt.

Također, rad Centra pomažu na specifičan način Medijski centar Vrhbosanske nadbiskupije kao i Caritas Vrhbosanske nadbiskupije. Budući da su za određeni vremenski period, jednim dijelom osigurana sredstva za rad Centra, osobe koje budu tražile pomoć davat će minimalni prilog, koji će se koristiti za održavanje rada Centra.

Interdisciplinarna antropologija

U Centru se njeguje interdisciplinarni pristup čovjeku, unutar okvira kršćanske antropologije. To znači da se čovjeka promatra u njegovoj teološkoj, filozofskoj i psihosocijalnoj dimenziji. Kršćanin se više osjeća pozvanim na teocentrično *samonadilaženje* nego na *samoostvarenje*. Naime, kršćanin nadilazi samoga sebe, svega onoga što jest, što misli, osjeća, hoće i ostvaruje, kako bi se usmjerio preko svoje sadašnje situacije i dohvatio Boga kao konačni cilj. Kršćanin time, što nadilazi sebe kako bi ušao u zajedništvo i jedinstvo s Bogom, ostvaruje sebe kao osobu.

Istinsko samonadilaženje koje se usmjerava na objektivne i objavljene kršćanske vrijednosti razlikuje se od *psihoanalitičke* i *humanističke* psihologije, a ovu potonju se često prihvaća u kršćanskim krugovima bez neophodnih zadržki. Humanistička psihologija (Rogers, Maslow, Adler, Fromm), koja isključuje duhovnu dimenziju i molitvu koji su ontološki svojstveni čovjeku, usmjerena je na antropocentrično samonadilaženje, ili možemo reći na egocentrično i socijalno samonadilaženje. Dakle, prema njima samoostvarenje se odvija kroz usavršavanje čovjeka i zajednice. To znači potpuno i skladno ostvarenje mogućnosti

koje pojedinac posjeduje. Ovakvo poimanje teško prihvaća teologiju križa i žrtve, što je u suprotnosti s kršćanskim pozivom. Ili, drugim riječima, humanistička psihologija njeguje onaj pristup kojim se kod čovjeka jača individualnost, neovisnost i neuvjetovanost. Ona ne pokušava puno pomoći čovjeku da popravi svoje narušene odnose i relacije s drugima, kako bi isti na koncu bili popravljani i očuvani. Tomu naprotiv, ona pomaže prvenstveno pojedincu, kojem se u tom svjetlu savjetuje da ne računa sa onima koji ga u životu usporavaju i osporavaju. S druge strane, kršćanska psihologija nastoji pomoći čovjeku kako bi se mogao ostvariti u putu prema Bogu te unutar kršćanske zajednice.

Važnost molitve

Duhovnost je temeljna oznaka čovjeka, i čovjek je razumno biće upravo zbog duhovne dimenzije. To je posljedica njegove stvorenosti na sliku i priliku Božju. Čovjek mnogo puta ne može izbjeći poteškoće ili traume, ali autentična vjera i molitva pomažu osobi da otkloni nemoć i bespomoćnost pred teškim traumama. Osobe koje imaju čvrstu vjeru te koje redovito mole, drugačije gledaju na poteškoće i probleme na koje nailaze. Takve osobe ne smatraju se žrtvama, nego u svjetlu vjere i pouzdanja u Boga pristupaju rješavanju situacije. One također rado prihvaćaju križ i žrtvu radi većeg dobra. Vjera itekako pomaže psihološkom zdravlju i boljim međuljudskim odnosima. Nažalost, molitva iz koje se crpi duhovna i psihološka snaga, u današnjem društvu je zanemarena. U kršćanskim obiteljima danas se jako malo moli, ako se uopće i moli. Odnosno, ljudi se mole pojedinačno, ali sve rjeđe kao zajednica. Stoga su i psihološki problemi teže rješivi ako nema duhovne snage, žrtve i odricanja od subjektivnog „ja” poradi viših objektivnih vrijednosti.

Za dodatne informacije ili dogovor termina zvati:

PONEDJELJAK, SRIJEDA, ČETVRTAK OD 15. 00 - 17.00 sati

Pruščakova 13, 71 000 Sarajevo, BiH

Mobitel: 063 195 193

E-mail: ured@savjetovaliste-vn.org

Web site: www.savjetovaliste-vn.org

O voditeljici centra:

Mr. sc. Sanda Smoljo rođena je 2. siječnja 1982. u Sarajevu, Bosna i Hercegovina. U Katoličkom školskom centru „Sv. Josip” završava Srednju medicinsku školu 2001. godine, nakon koje upisuje studij teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu. Diplomirala je 2007. godine s radnjom iz područja moralne teologije, pod nazivom *Identitet i status ljudskog embrija*.

U periodu od 2003. do 2005. godine radi u Caritasu Vrhbosanske nadbiskupije. U ljeto 2004. godine kao uposlenica Caritasa odlazi u New Jersey na tromjesečno stažiranje u Catholic Charities. Godine 2005. počinje raditi u Uredu za pastoral mladih Vrhbosanske nadbiskupije.

Od 2008. do 2012. godine studirala je *dubinsku psihologiju* u Rimu, na Papinskom sveučilištu „Gregoriana“. Stupanj magisterija postigla je 2011. godine radnjom pod nazivom *Psicodinamica della coppia. Dall'amore immaturo alla trascendenza orizzontale e verticale* (Psihodinamika para. Od nezrele ljubavi prema horizontalnoj i vertikalnoj transcendenciji).

Praktični dio studija iz kliničke psihologije pohađala je u Centru za savjetovanje pri Institutu za Psihologiju u Rimu. Rad je uključivao procjenu osobnosti, individualnu i grupnu psihoterapiju s osobama iz laičkog i duhovnog staleža. Stažiranje iz psihijatrije obavila je u psihijatrijskoj ustanovi Villa Giuseppina u Rimu, pod supervizijom Dr. Tommasa Parisia. Na spomenutom fakultetu piše doktorat iz psihologije pod vodstvom dr. Brende Dolphin i dr. Tim Healyja na temu *The influence of Catholic identity on the development of Christian intersubjectivity within the dynamics of the catholic couple*. (Utjecaj katoličkog identiteta na razvoj kršćanske intersubjektivnosti unutar dinamike katoličkog para).

U Sarajevu, 6. veljače 2015.

mr. psih. Sanda Smoljo

IZVJEŠTAJ O FORMIRANJU STRUČNE GRUPE ZA BRAK I OBITELJ

Protekla godina pripreme faze Sinode Vrhbosanske nadbiskupije bila je obilježena temom „Brak i obitelj“. Kako je to već spomenuto u uvodniku, na terenu je bila provedena i anketa na ovu temu, a njezini rezultati su kasnije sistematizirani u Tajništvu Sinode, te objavljeni u ovom broju Biltena. Kako to nalažu Upute o održavanju biskupijskih Sinoda, za svaku artikuliranu i obrađenu sinodsku temu trebalo bi utemeljiti i jednu stručnu grupu, koja će se u daljnjem tijeku Sinode detaljno baviti – upravo za sebe – naznačenom temom. Svaka stručna grupa bi na koncu trebala pripremiti materijale za rad, kao i prijedloge za usvajanje od strane sinodske skupštine, što po sebi predstavlja vrhunac rada biskupijske Sinode.

U tom smislu, tijekom trinaeste sjednice Povjerenstva za pripremu Sinode Vrhbosanske nadbiskupije, održanoj 19. studenog 2014. u Sarajevu, pojavio se prijedlog o osnivanju Stručne grupe za brak i obitelj. Tom prilikom je odlučeno da predsjedanje grupom preuzme član Povjerenstva – dr. Šimo Maršić, profesor pastoralne teologije na KBF-u u Sarajevu. Dr. Maršić je ujedno i ravnatelj Nadbiskupijskog centra za pastoral mladih „Ivan Pavao II.“. Tom prilikom njemu je ujedno povjereno da do slijedeće sjednice Povjerenstva predloži članove spomenute grupe, što je on i učinio. Tijekom četrnaeste sjednice Povjerenstva, održane 20. siječnja 2015., nazočni članovi su jednoglasno prihvatili listu s predloženim kandidatima, a iste ovdje sada želimo i javno predstaviti:

- 1) gosp. mr. Igor Žontar, profesor filozofije i etike u KŠC-u „Sv. Josip“ – Sarajevo, te predavač na KBF-u u Sarajevu;
- 2) gđa Ana Huml-Žontar, dipl. ing. telekomunikacija, Sarajevo;
- 3) p. Mato Anić SJ, urednik postaje Radio Marija, Sarajevo;
- 4) gđa mr. Sanda Smoljo-Dobrovoljski, psihologinja, voditeljica Nadbiskupijskog centra za savjetovanje, Sarajevo;
- 5) č.s. Ines Vujica, voditeljica Obiteljskog savjetovišta, Bugojno;
- 6) Fra Vjeko Eduard Tomić, zamjenik urednika Svjetla riječi, Sarajevo;

Novoformljenoj stručnoj grupi želimo blagoslovljen i uspješan daljnji rad, s nadom da će u buduće pozitivno utjecati na stanje i uopće živote naših katoličkih obitelji u Vrhbosanskoj nadbiskupiji.

U Sarajevu, 13. veljače 2015.

Tajništvo Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

